

Szövetség

ARADI KULTURÁLIS SZEMLE

— XVIII. ÉVFOLYAM, 1. (98.) SZÁM —

TAKÁCS MIHÁLY: MADÁR (fa)

A R A D
2014. február

ÓDRY MARIA KIÁLLÍTÁSA

GYÖNYÖRŰ ŐSZ

ÖNARCKÉP

LEVÉLBEŰ, FÜBEN, FÁBAN

MAROS-PART

SIVATAGI VÁNDORLÁS

ANYÁM

TARTALOM

Ujj János: Bárkivel, bárki ellen	1
Réhon József: Előre? Hátra?	2
Boldog új évet!	2
Irodalom, művészet	
Horváth Csaba: Jézusról a zálogházban	3
Puskel Péter: A fiúk a bányában dolgoznak...	4
(ujj): A megnyugvás művészete	5
-n -f: Smaragd zöld versek	8
Károlyi Hortenzia: Utolsó emlék	9
Károlyi Hortenzia: Régi nyár	10
(ujj): „Szűzanyám, el ne hagyj”	10
Sarusi Mihály: J/II.	12
Szendrey Mária: Nagypám,	
Szendrey Mihály	14
Szövétnek: Galló Géza	17
-j -s: Takács Mihály 60 éves	18
Juhász Béla: Foci	18
Móré-Sághi Annamária: „A” Pádis	19
Kitüntetettjeink	
Puskel Tünde Emese: Sándor István	
laudációja	21
Matekoviits Mihály: Horváth Tünde	
laudációja	23
Oktatás	
Nagy István: Péter Zsolt, a matematika	
doktora	25
Matekoviits Mihály: Tanári tabló	29
Történelem	
Piroska Katalin: 80 éve halt meg Strassnoff Ignác,	
a szélhámoskirály	30
Piroska István: Érdekességek a Rákóczi-nótáról, a	
tárogatóról és Simonyi őbesterről	31
Piroska István: Hogyan köszönnek?	33
Elbúcsúzott a Várak, kastélyok, templomok	35
Memoár	
Móré-Sághi Annamária: Apám, a kalandozások	
kora után (II.)	35
Humor	
Puskel Péter: Anekdóták térben és időben	37
Keresztretjtóvény	
Halotti beszéd	39
Búcsúunk	
Búcsúunk Princz Kulcsár Máriától	40

BÁRKIVEL, BÁRKI ELLEN

Minálunk jövőre, az anyaországban idén lesznek a parlamenti választások. Annak megfogalmazását meg sem próbálom, hogy mindkét helyen mi a tét, mik az esélyek. Azt a nálam a „műfajhoz” jobban értő politológusra bízom.

Közemberként viszont (sokadmagammal) évek óta csak kapkodom a fejem, s csodálkozom, hogy a választások küszöbén milyen köpönyegforgatásra készíti a politikusokat a hatalomért folyó harc. Hogy miként lesz gumivá az emberi gerinc egy parlamenti képviselői székért, miként cserélnek pártot s vele együtt ideológiát a hatalomba már lassan két és fél évtizede jól beépült személyek.

A mezei szavazó számára szinte érthetetlen, hogy a korábban nemzetét kivont karddal védő vad nacionalistából egyetlen éjszaka alatt internacionalista szociáldemokrata lesz. A szabadság, egyenlőség, testvériség elvét hirdető liberálisból a nemzeti hagyományokhoz körömszakadtáig ragaszkodó konzervatív. Avagy a keresztet buzgón vető, minden vallásos rendezvényen az első sorban pózoló keresztényből meggyőződéses ateista. A környezetvédő zöldpártiból pedig a legnagyobb környezetszennyezést ígérő beruházást is szemrebbenés nélkül megszavazó politikus.

A fenti megállapodás nemcsak személyekre, hanem politikai pártokra is vonatkozik. A választások megnyerése érdekében olyan pártszövetségek (koalíciók) kötnek, amelyek résztvevőinek ideológiája még köszönőviszonyban sincs egymással. Sőt! Lásd a liberális szociáldemokrata uniót. Igaz, ha Tocqueville, az elkötelezett francia liberális a mai liberális pártok szabályzatát alaposabban átvizsgálná, arról lekaparná a felszínt, nem sok közöst találna a saját gondolataival. Legfeljebb a demagógia szintjén. Mert ugyan melyik liberálisnak minősített államban valósult meg az általa felvázolt demokrácia: a „tömegek és a közvélemény uralma”? Mint ahogyan az is nyilvánvaló, hogy a jelenlegi szociáldemokrácia a maga multimilliomos pártvezéreivel olyan messze van a 19. századi, a társadalmi és gazdasági egyenlőséget hirdető politikai eszmeáramlat törekvéseitől, mint Makó Jeruzsálemtől. Sőt, még annál is messzebb!

Az 1860-as évek közepén, az egyesített fiatal román államban még „szörnyszövetségnek” (monstruoasa coalitie) nevezték a polgári liberálisoknak és földbirtokos konzervatívoknak az uralkodó, Cuza fejedelem megbuktatására kötött megegyezését. Manapság már azon csodálkozunk, ha valamelyik szocialista utódállamban nem jön létre egy ilyen jellegű megállapodás. Lásd a közelünkben az MSZP és SZDSZ 12 éves közös országlását, avagy nálunk az USL mostani uralmát. Igaz, a választópolgáraink „megnyugtató-sára” rendesen marják egymást a szocdemek és a liberálisok, de szakításra nem kerül sor. Nagyon puha a hatalom közösen evett kenyere! Legfeljebb a következő választások előtt tépik össze a barbaronyot, amikor valamelyik párt még a kikötő előtt kiugrik a szövetség addig rozsdásodó (erodálttá vált) hajójából.

Addig viszont a hatalom, a politikusi fizetések és juttatások megtartásáért az ördöggel is szövetkeznének. Igaz, az ellenzékben lévő pártok is. Bárkivel, bárki ellen!

Ujj János

ELŐRE? HÁTRA?

Az újesztendő új lehetőségeket tartogat. Kinek többet, kinek kevesebbet.

Nincsenek nagy terveim, szép remények sem árasztanak el. Nem engedem, hogy a gondok összeroppant-sanak. Okosan (?), szerényen, higgadtan állítom össze terveimet, megnyirbálom vágyaimat. Mert ugye már Lenin elvtárs is megmondta: ami nem megy, azt nem szabad erőltetni.

De körülvesz a Nagy Világ, amelynek folyását fikarcnyit sem áll módomban befolyásolni. Viszont reménykednem, várakoznom lehet.

Talán az Amerikai Egyesült Államok külpolitikája „tapintatosabb” lesz, az Európai Unióé világosabb és hatékonyabb. Ferenc Pápa megtalálja a módját, hogy elindítsa a nagyon várt reformokat. A sok okos közgazdász megtalálja a módját, hogyan akadályozzák meg a gazdasági válság permanenssé válását. Azt, hogy más nagyhatalmak és kis országok hogyan rendezik belső bajaikat, zavaros külső kapcsolataikat, elképzelni sem tudom.

Amire összpontosítok, az a határokon innen, egy szóhoz, az autonómiához kötődik. (Távolban egy fehér vitorla?) A határokon túlra nézve, elsősorban egy áprilisi eseményre, a magyarországi választásokra figyelek. Az eredményeken túl arra is, elindul-e, a politikai- és a közéletben, a remélt tisztulási folyamat. Sok a fekete! A mocskok! Hiányzik a „patyolatfehér”! A fekete sötét, a szürkét kell választani.

Őszintén bevallom, a labdarúgó-világbajnokság nem érdekel.

Nagy felfedezések? Új gyógyszerek? Nobel-díjak?

Ma már ezek sem egészen tiszta ügyek.

Már a jövő sem a régi?

Előbbre jutunk, vagy helyben topogunk?

Kinek lesz jó a jövő?

„Amennyit a szív felfoghat magába,
Sajátunknak csak annyit mondhatunk.”

A szívünk emlékekkel teli.

A 2014-es év gazdag évfordulóiban.

1514: Dózsa-féle parasztháború és Werbőczy István Hármaskönyve.

1614: Bethlen Gábor visszaadja Szebent a szászoknak. A megyesi országgyűlésen megjelent rendek megöletik Báthory Gábor gyilkosait.

1714: a jezsuiták el akarják foglalni a sárospataki kollégiumot, amit a diákok és a polgárok megakadályoznak.

1814: megkezdzi munkáját az európai államok kongresszusa. Tárgy: Európa újjárendezése.

1914: kitör az első világháború.

1914–2014: 100 év s benne sűrűn az események. Vértízataros és nyomorúságos évtizedek, évek. „70 éve”: 1944. Könyvtárnyi történelem. A győztesek számára is tragikus év. Az ügyesebb nemzetek is megszenvedték következményeit.

Ez az év, s ami hozzákapcsolódik, nem lett igazán „múlt”. Velünk, bennünk él.

„Harmincegyes vagyok”! Mi szavak nélkül is értjük egymást. Sajnos, nem mindig jól.

Megint „magam”! Hatvan évvel ezelőtt, 1954 nyarán vettem át diplomámat a kolozsvári Bolyai Tudományegyetemen, és lettem a román hadsereg tartalékos alhadnagya.

Ősszel kezdtem tanítani Aradon, a volt Zárdában.

Az a három év nagyon szép volt.

Réhon József

Boldog új évet!

Fritz Mihály, az aradi gyökerű, Szegeden élő kiváló képzőművész és a szegedi VERTE éremverő a mellékelt gyönyörű éremmel kíván boldog új esztendőt a Szövetség minden olvasójának és az aradiaknak.

Miska, hasonlókat kívánunk Neked, családodnak, barátaidnak is!

Horváth Csaba

Jézusról a zálogházban (A „Tulajról” a tulajnál)

A szirénák szinte folyamatosan vijjogtak a mentőautókon. Ahogy behallatszódott az állítólagos zajszűrő ablakon, azt a hatást keltették, mintha a kinti világban folyamatosan valami rossz, nagyon rossz történné. Mint Mr. Frazer Hemingway egyik novellájában, merengtem az Orfeus zálogház bejáratánál. „Mi az ópium?” Hangzásában a morfiumhoz hasonlított. Morfeus a *Mátrix* c. film egyik szereplője, Orfeusz pedig, aki szerelméért lemegy az alvilágba, és Hádész kemény szívét is meglágyítja muzsikájával, hogy elveszített szerelmét, Eüridikét felhozza, csak nem szabad hátratekintenie. De ezt nem tudja megtenni. És így örökre elveszíti.

Nehéz megállni a visszatekintést. Eltöprengtem azon, hogy ez az Orfeusz, mondjuk, felhozza szerelmét, sikerül neki, aztán később, mint ugyancsak Hemingway hőse a Kilimandzsáró havában, hogy rossz nyomon indult el, ráun, akkor mihez kezd? Visszaviszi az alvilágba, mondván: „sajnálom, te itt maradsz”? Otthagyni, mint valami zálogházban? „Most nincs pénzem, de majd érte jövök”. És ha nem jön vissza? Eladják. Másé lesz. Isten féltőn szerető Isten. Féltékeny. Nem akarja, hogy a másé legyünk. A világa, a pénze, a karrieré, a szórakozásé, vagy éppen a munkánké, hanem az Övé.

Majd visszajövök. Mondta a férfi a zaciban. A tulaj mosolygott, közben leszámolta a bankjegyeket a zavartan topogó férfinak, aki jegygyűrűjét hagyta ott. Szemlátomást zavarban volt, kiszolgáltatott helyzetben. Egyetlen értéktárgya a jegygyűrűje volt. A szent kapocs egyik láncszeme. Még fülében csengett a tiszteletes dörgő hangja (nem tudni miért, ezek a dörgő hangú tiszteletesek, megmagyarázhatatlan, sokszor életre szóló félelmet tudnak kelteni az ember szívében): „amit Isten egybeszerkesztett, azt ember szét ne válassza!” A dörgő hangú tiszteletest az aranygyűrű fémes koccanása váltotta fel, ahogy a tulaj elvette egyik tálcáról. Majd a bankjegyek sistergése, ahogy az aranykeretes szemüveges tulaj leszámolja a pénzt. Tizenkettő volt. Mint a tanítványok. Zavartan toporgott, mert most erről eszébe jutott a tréfásan „locsolóversnek” nevezett mondóka: „Péter volt az első, kit követett András, Jakab, János, Fülöp, Bertalan és Tamás. Máté, Jakab, Simon, Taddeus és Júdás, így nevezi őket rendre a Szentírás.”

Tudja, hányan mondják nekem azt, hogy „visszajövök”? Emelte fel tekintetét a tulaj. Hangja kedves

volt. Kellemesebb a dörgő hangú tiszteletesénél. Volt benne valami szájalom. És, ami még ennél is zavaróbb, egyféle mindentudás. Előre tudás. Nem az olyan anyósos „én megmondtam előre...”, hanem afféle szelíd előretudás. És ez ott, akkor elviselhetetlen volt. Ott a fényben, ahol bármerre nézett, arany és ezüst volt. „Tudom a te dolgaiddat...” „Végül tőlem tűzben megpróbált aranyat...” jutott eszébe ismét egy igever. A Bibliából. Amit nem olvasott. Kapott. A dörgő hangú tiszteletestől. Konfirmálásra. Anyukáék karórát ajándékoztak. Keresztmama aranyláncot, aranykeresztet adott. Azt is behozta a bizományiba. Féléve is elmúlt. Nem volt több arany otthon. Úgy rohant ki a templomból a konfirmációs istentisztelet után, mint Ady Endre versében: „Június volt s ujjongtunk, nincs tovább, most gyertek szabadmellű örömek, és pusztuljatok bilincses iskolák...” Örült, hogy egyszer s mindenkorra megszabadult a tiszteletes dörgedelmeitől, mindentudásától s a templom nyirkos falától.

De visszajövök. Tényleg. Ígérem. Három héten belül. A tulaj nem szólt semmit. Neki nem az a dolga, hogy érezzen, hanem, hogy fizessen. Mit is csinálna, ha minden vevőjének átérezné személyes nyomorát? Nem azért van itt.

Rendben van. Mondta kicsit bizakodóan. Várni fogom. A férfi megszámlolta a pénzt, beletette a tárcájába. Tekintetünk akkor találkozott. Nem szóltunk egymáshoz. De jó volna, ha Jézus bejönne, és kifizetné a tartozást... De hol van ilyenkor a maga Jézusa? Sehol! Bocsánat. Szólt meg. Mint aranyalma ezüstitálcán, olyan a helyén mondott ige. Gondoltam a szó hallatán. Félreálltam, hogy kimehessen a szűk helyiségből.

Hazaért. A feleség kisírt szemekkel ült a fotelben. A tévét sem kapcsolta be. Már az sem adott megnyugvást. Az édeskés telenovellák és valóságok tarka bódulata.

Sikerült? A férfi némán bólintott.

– Nincs több aranyunk a házban. Mihez kezdünk így?

– Mit fogunk pénzzé tenni?

– Nem láttad a Bibliámat?

– Mit?!

– A Bibliámat, amit konfirmálásra kaptam.

– Megörültél? Most Bibliát akarsz olvasni? Mennyit tart nálad ez a bibliázás?

– Ameddig lesz egy kis pénzünk, aztán visszateszed, ahol volt.

– Nem! Most meg akarok változni! Új életet akarok kezdeni!

– Hagyjuk. Sóhajtott könnyes szemmel az asszony. Ezerszer hallottam már! A fogadkozásaidat, ígéreteidet! A hazugságaidat! Másféle előretudás volt ebben a hangban. Tudta, hogy igaza van a nőnek.

A kiadós karácsonyi reggeli után a tulaj elégedetten, jóllakottan sóhajtott a templompadban. Aranykeretes

szemüvege fölött felnézett a szószékre, a dörgő hangú tiszteletesre, aki ünnepi pátosszal olvasta Isten Igéjét: „Bizony, hamar eljövök...” Igen. Gondolta a tulaj. Mennyiszer hallja ezt a mondatot hétköznapi, és most még itt is. A templomban. Karácsonykor.

– S amidőn... kezdte a dörgő hangú tiszteletes, hosszú hatásszüneteket tartva, összevont szemöldökkel, mint valami haragvó isten. A hatásszünetben egy asszony visszafojtott sírása hallatszott. Szemközt ült az aranykeretes szemüvegű tulajjal.

EGYKORI ARADI DIÁK AZ IRODALMI „TOP-LISTA” CSÚCSÁN

A fiúk a bányában dolgoznak...

Szinte berobbant az irodalmi életbe egy Maros menti fiatalember. Sikerei hallatán felkaptuk a fejünket: de hiszen ez a mi fiúnk! Bár marosvásárhelyi születésű, Aradon járt iskolába, itt szerette meg, pontosabban itt szerettették meg vele az irodalmat magyartanárai.

Székely Csaba pályáját attól kezdve megkülönböztetett figyelemmel kísérjük.

Már általános iskolásként értékelte választékos fogalmazását, született humorérzékét és előadóképességét magyartanára. Sokat is foglalkoztatta. A mikelakai iskola *Kópé* c. népszerű diáklapjának egyik szerkesztője, az iskolai ünnepek gyakori szereplője, sőt szövegírója és rendezője volt. Tehetsége a középiskolai években még jobban kibontakozott, így pályaválasztása minden kétséget kizárt. Kolozsvárott a bölcsészkaron szerzett diplomát, majd a mesterit szülővárosában a Művészeti Egyetem drámaíró szakán végezte el. Volt rádiós, dolgozott internetes portál szerkesztőjeként, publikált irodalmi lapokban; *Írók a ketreben* címmel sikeres paródia-kötetet jelentetett meg. Közben jó néhány értékes irodalmi trófeát (Látó nívódíj, Szép Ernő-

díj, Örkény pályázat első díja stb.) is „bezsebelt”, de a legviszhangosabb irodalmi babért a BBC pályázatára angolul (!) írt *Do You Like Banana, Comrades* (Szerez-tik a banánt, elvtársak?) c. rádiójátékának első díjával aratta, amelyet műfajában a legjobb európai drámának tartott a zsűri.

Székely Csaba másik „nagy dobása” a 2011-ben írt *Bányavirág* című dráma volt. Ezt a marosvásárhelyi York Stúdió és a Nemzeti Színház Tompa Miklós társulatának előadásában tavaly ősszel Aradon is bemutatták. Azóta több erdélyi és anyaországi színház tűzte a játékrendjére. Sodró erejű dráma egy székelyföldi hajdani bányásztelepülés lélekölő hétköznapijairól. A történet folytatásaként született meg a *Bányavakság*, amelyet hamarosan Aradon is látni fogunk (mire e sorok napvilágot látnak, talán már múlt időben is beszélhetünk az eseményről) a Kamaraszínház idei évadában. És tavaly elkészült a trilógia befejező drámája, a *Bányavíz* is.

Székely Csaba ma a híradásokban legtöbbet szereplő erdélyi drámaíró. És még csak 32 éves. Talán jogos vágy, hogy az alma mater, vagy akár a Kölcsey Egyesület vendégeként Aradon is találkoz hassanak vele egykori tanárai, olvasói, a színházbarátok.

Ha az erdélyi irodalmi derékhadból most „csak” Böszörményi Zoltán, Hudy Árpád és Szilágyi Aladár nevét említjük, az utánuk felzárkózó nemzedék sorából pedig Karácsonyi Zsoltot, Vida Gábort, Székely Csabát, akkor nyugodt lélekkel azt is elkönnyelhetjük, hogy nemcsak kiváló matematikusokat, kémikusokat, fizikusokat, építészeket és orvosokat adott az aradi magyar oktatás, hanem tehetséges színészeket, képzőművészeket, valamint a szép és igaz szó nagyköveteit.

Puskel Péter

A megnyugvás művészete

Ódry Mária kiállítására

Hajdanában, danában. Onnan kezdeném korban, amikor még a Tóth Árpád Irodalmi Körben sorban álltak a saját alkotásaik felolvasására várók. (Nem írok évszámot, hölgyet érintő dátumról lévén szó!) Amikor olyan nagy volt a tülekedés, hogy az idősebb tollforgató generáció tagjai közé olykor csak félévenként lehetett egy-egy fiatal novíciust „becsempészni”. Nos, egy ilyen becsempészett volt Ódry Mária, a képzőművészeti főiskola friss, szerencsére hazakerült, s nem a Kárpátokon túlra rajztanárnak, népnevelőnek vezényelt végzőse is.

Arra már nem emlékszem, ki tartotta az értékelést felolvasott verseiről, de tény, hogy költeményeivel alaposan meglepte a kör tagjait. Meglepte verseinek líraiságával, tömörségével, világos mondanivalójával. Ráérezett a ritmusra, jól „ültek” a rímei. A mellettem ülő körelnök, Kenyeres Pál a fülembe súgta: Meglátod, az ifjak közül neki jelenik meg az első kötete!

Aztán teltek az évek. A fiatalok közül (szerencsére) bemutatkozó kötete jelent meg Szabó Péternek, Böszörményi Zoltánnak, Irházi Jánosnak. Kinek a bukaresti Literánál, kinek a Kritérionnál. Marika váratott magára. Több évtizeden keresztül.

Ódry Mária versei olykor-olykor megjelentek a helyi lapban a Tóth Árpád Irodalmi Kör félévenként szerkesztett oldalain. Miért oly ritkán? Előszörban azért, mert sohasem írt pártos verseket. Versei ugyanis nem a hazaszeretetről, a nép iránti elkötelezettségről, a munkaversenyekben, az új társadalom építésében elért sikerekről szóltak. Illetve, a haza, a szülőföld iránti szeretetét, nemzetisége iránti elkötelezettségét sohasem verte nagydobra, nem kürtölte világgá, a mondanivalóját mindig „becsomagolta”. Ahogyan a lényéből fakadtak. Mert aki őt ismeri, biztosan rábólint a következő megállapításra: keresztény nevelésének, személyiségének köszönhetően Marika maga a szelídség, a megértés. Tőle távoli volt s maradt az erőszak, az „osztályharc” minden formája, a háború, a terror, de még a sértegetés is.

Hozzátenném: Ódry Mária sok versét olvastam, s mindeddig nem figyeltem fel arra a féltő gondoskodásra, ahogyan ő a kisebbségbe szakadt nemzetisége sorsát követi nyomon. Egyik versében

15 millió magba zárt, új lehetőséget és új ítéletet kérő lélekről ír. *(Földbe hullt mag)* Máshol a lehetőséget latolgatja: vagy „átmenteni, ami menthető/ eloldalogni innen gyorsan –/ 10%-ból – keserű jövő”. Avagy a másik lehetőség: bár „álmom, ki tudja milyen lesz”, de „maradni, maradni, muszáj.” *(Gyönyörű ősz)*

És mert nem tudja megtagadni önmagát, az előbb elmondottak jellemzik képzőművészetét is. Évtizedek óta állít ki közös tárlatokon, tagja a Képzőművészek Szövetségének, egyéni kiállításainak a száma mégis kicsi. Mert nem magamutogató. Képein sohasem harsognak a színek (itt egyetlen kivétel az Önarcképén a szája pirossága), azokon nem feszülnek egymásnak a természet erői, sem

jogokat követelő, avagy éljenző tömegek. A szemlélőt ugyanolyan nyugalom szállja meg, mint az alkotót, maga is szeretne beolvadni abba a tájba, amit a művész nő megálmodott.

Ha figyelmesen végigbongésszük az alkotásait, talán csak a portrék alanyait, s az aradi házak helyszínét tudjuk megnevezni. A tájképek készülhettek bárhol, mert a művész nem helyszínt, hanem hangulatot ábrázol. Az őszi tájai tele vannak melankóliával. Folyópartjai csendes megnyugvással. Néhány portréja (Anyám, Önarckép, Parasztasszony) pedig őszinte vallomás emberszeretetről.

Köszönjük!

(uji)

ÓDRY MÁRIA ALKOTÁSAIBÓL

Levéiben, fűben, fában

Miféle filter, szűrő, szemüveg,
melyben minden rezdüléset
újra látom,
– arcvonásodat, – Anyám.
Falevéiben, fűben, fában
arcvonásodat,
egyre ritkábban ugyan,
de látom.
Ott van
egy-egy csempé lehelet-erezetében,
vagy lepedő gyűrődésében –
mire rézsút halkan ráhull a fény,
és téblábol bennem a remény,
hogy majd, akkor, újra látlak.
Szemtől szembe.

Levéiben, fűben, fában

Az én Berzsényim*

Bennem Berzsényi Dániel
Anyám halk hangján szól.
Szavak lágy íze, zamata,
Bennem él tovább, zakatol,

mint vonat, ha édes síneken
lankák lágy ívét szeli.
Elindul féltés, honderű
– egyszerre élettel teli.

Élettel telik meg a szó:
tartás és hazaszeretet,
mit sárga, puha lapokon
Anyám annyira szeretett.

Őrzöm és félttem kincseim,
közéjük néha könny vegyül,
hogyan számolok el velük
– mit reám hagytak örököül?

*A „Berzsényivel zeng a mellkasom” nemzetközi alkotói pályázaton 2011-ben a Faludy György Irodalmi Műhely Különdíjjal kitüntetett verse.

Gyönyörű ősz

Gyönyörű ősz, az elillanó tájban,
Sok rőt levél, barnába szürkül át
– a novemberi omló délutánban
keresnék új otthont, új hazát.

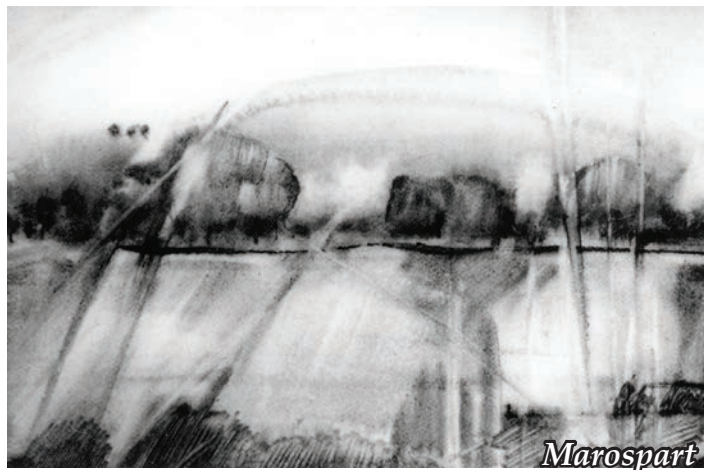
S talán lehet, az út is nyitva áll még,
átmentem, ami menthető
eloldalogni innen gyorsan –
10%-ból – keserű jövő

Ami itt tart – vigyorgó többség dacára
(magamban mormolom a Szózatot)
a táj – mi mindig is az enyém volt
– belőle szövök immár takarót.

Álmom, ki tudja milyen lesz
„pilinkézz porka hó, szitálj”
fény – a ki nem mondott szavakban
igen – maradni, maradni muszáj.

Marospart

Itt van az örök-ismert part és víztükrök,
élnek a fák, a fény is tündököl,
lélegzik a lomb, fa, fűszál – eleven,
csak ne fájna úgy, hogy idegen,
– távoli messze táj csak
annak, ki ritkán jár haza,
nekem ez FÖLD, OTTHON, HAZA.

Földbe hullt mag

Mint földbe hullt, magba zárt élet,
fészkelődik bennem a vágy és félek,
– hogy jaj, hogyan és miként
illeszkednek össze a fogaskerekek,
– ami most beindult, hogyan lehet
szárba kap,
kinő a mag?

Lesz-e eső elég, hogy dús legyen a kalász,
búzatáblává nő, vagy újból megaláz –
a történelem?

– Most látszik, hogy, igen, lehet
gyakorlattá tenni az elméletet
és milliók, 15 millió magba zárt élet
kér
lehetőséget és új ítéletet.

Önarckép

Itt állok, csuromvizesen,
– szellő szárít – meg a gond.
Más csak kézfejjel legyint,
– ugyan, ez is csak egy bolond.

Károlyi (Stanciu) Hortenzia első verseskötetéről

Smaragdzöld versek

Négy évtizeddel ezelőtt ismertem meg Stanciu Hortenziát, négy éven át tanítottam. Elképzelhető volt, hogy írásra adja a fejét, tanár, esetleg orvos vagy kutató vegyész lesz belőle. Azt sem tartottam kizártnak, hogy közéleti szereplőként lesz ismert ember.

Az orvosi pályát választotta. Írásaival a nyilvánosság előtt nem jelentkezett.

Amikor kémiaórán az alumínium került szóba – mint minden más esetben –, osztályukban is részletesen beszéltem a berillium-alumínium szilikátokról, a nemes berillről, s annak zöld színű drágakő változatáról, a smaragdról.

Tenzi, aligha az egykori kémiaóra hangulatát akarta felidézni, amikor évtizedek múltával első verseskötetének címet választott.

Akkor mire gondolt?

Rákérdeztem, de nem erőltettem a választ.

– Maradhat sejtés, akár „örök titok” is.

xxx

Stanciu Hortenzia 1977-ben érettségizett a Kálvin János utcai iskolában, a „3-asban” (líceumban vagy középiskolában?). Az általam több alkalommal is „legendás” jelzővel illetett IV. C diákja volt. Egy évvel korábban a magyar nyelv és irodalom versenyen országos I. díjat nyert. Írogatott, verselt, de kiváló volt kémiából, fizikából, biológiából is. Elvégezte az orvosi egyetemet, ma a hódmezővásárhelyi kórház főorvosa. Aradon még 36 év után is emlékeznek rá volt tanárai, iskolatársai, Hódmezővásárhelyen és környékén nagy tisztelet övezi a főorvos asszonyt. De emlékeznek rá a zerindiek is, ahol Tenzi az általános iskolát végezte. Csanádi János tanár úr diákjaként is országos első lett egy magyar irodalmi versenyen. Jutalomként három hétig egy nemzetközi diáktáborban, a Fekete-tenger partján vakációzhatott.

Meghatódtam, amikor a hódmezővásárhelyi rádióban, az egykori zerindi és aradi diák iskolás éveiről, Arany János városának, Nagyszalontának a közelségéről és Csanádi Jánosról, magyar nyelv és irodalom tanáráról beszélt.

Az akkor íródott versek elsikkadtak, elvesztek.

A **Smaragdzöld versek** – 27 vers és 3 dalszöveg – a mához közeli időben, nem várt életérzés nyomán születtek. A kötet ajándékként készült. Azért olyan szép.

A versek, a dalok hozzánk is szólnak.

Károlyi Hortenzia verseskötetét Budapesten, 2013 decemberében az Aba Könyvkiadó igazgatója, Bokor Pál mutatta be.

Szerelmes versekről, a párkapcsolatról, annak válságáról szóló költeményekről beszélt. A felhasznált jelzőket „kiírtam” magamnak: kellemes, hangulatos, izgalmas, egyéni, hiteles. A versek egy középkorú hölgy érzéseit, érzelmeit fejezik ki, de ezek gyakran jelentkeznek, szélesebb körben, más, fiatalabb korosztályok esetében is.

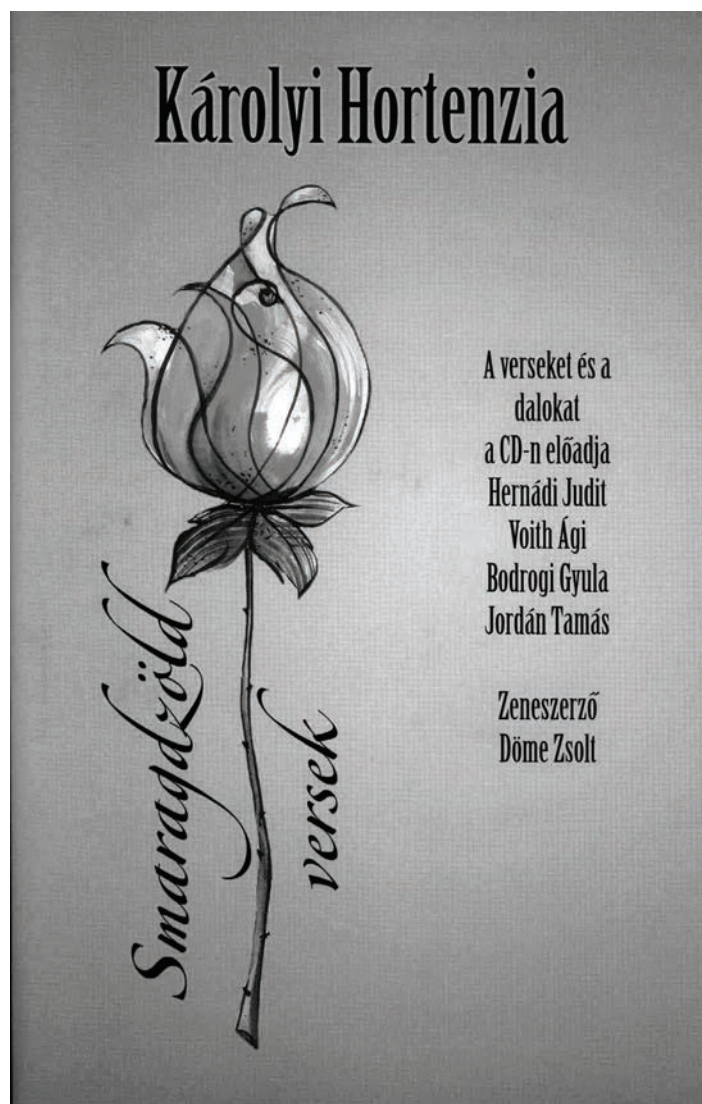
A kötet egy komplex kiadvány, Sós Csabáné Palásti Andrea színes grafikái egészítik ki. Tartozik hozzá egy CD is, amelyről 10 verset és két dalt hallgathatunk meg Hernádi Judit, Voith Ági, Bodrogi Gyula és Jordán Tamás tolmácsolásában. A zeneszerző: Döme Zsolt. A borító „Sobota” alkotása.

A könyv így egyben nagyon szép és hiteles. Jó kézbe venni, megsimogatni, fellapozni, beleolvasni. Érdemes a verseket hangosan olvasni.

*„Mert van, akinek sikerül
és van, akinek nem.
És van az úgy, hogy kiderül,
de van, hogy sohasem.
Van olyan, kinek fekete
és fehér a világ,
de van, akinek szürke,
mert ködfoltokat lát.
Ki ködben jár, az tétova,
ideje kárba vész,
az útja nem visz sehova.” (Fehér-fekete)*

A nehezen pótolható „plusz”: a négy kiváló művész közreműködése, ami még hitelesebbé teszi a költemények értékét.

Szerelmes versekről csak szépen szabad írni. Az indíttatás, a hangulat adva volt. Igyekeztem is. De... Beismerem, jobb lett volna, ha Károlyi Hortenzia verseiről egy középkorú hölgy ír ismertetőt.

-n -f

Károlyi Hortenzia

Utolsó emlék
(Nagyapámnak)

A hosszú úton ment egy nagykabát,
fölötte kucsma, dülöngélve járt.
És ahogy ritmusosan távolodott egyre,
úgy lépésenként nehezült a lelke.

A téглаúton ment a nagykabát.
Alakja ringva, tétovázva bár,
de végül megadóan beolvadt a ködbe,
a lépte zaja elhalkult mögötte.

A fagyott úton mélykék nagykabát.
Emlék, kitölti lelkem ablakát:
egy kihalt, színehagyott utcarészlet melybe'
az Öreg Pipás mendegél a Mennybe.

Károlyi Hortenzia

Régi nyár

Lazán vetette	Egy lustán bűgő
ház fölé	vadgalamb
hab-lombját egy akác,	árulta énekét.
Fehér virága	És szép volt, sosem
fürtjeit	látott kék
fuvallat járta át,	az izzó nyári ég!
méz illatában	Ott kezdődött az
zümmögők	ifjúság.
fonták a nyár haját.	Nem tudtam akkor még.

Bár távolodok,
egyre csak,
és régi az a nyár,
a hangulata
nem fakul,
még néha megtalál:
olvad az ég s míg
gerle bűg,
akác illata száll...

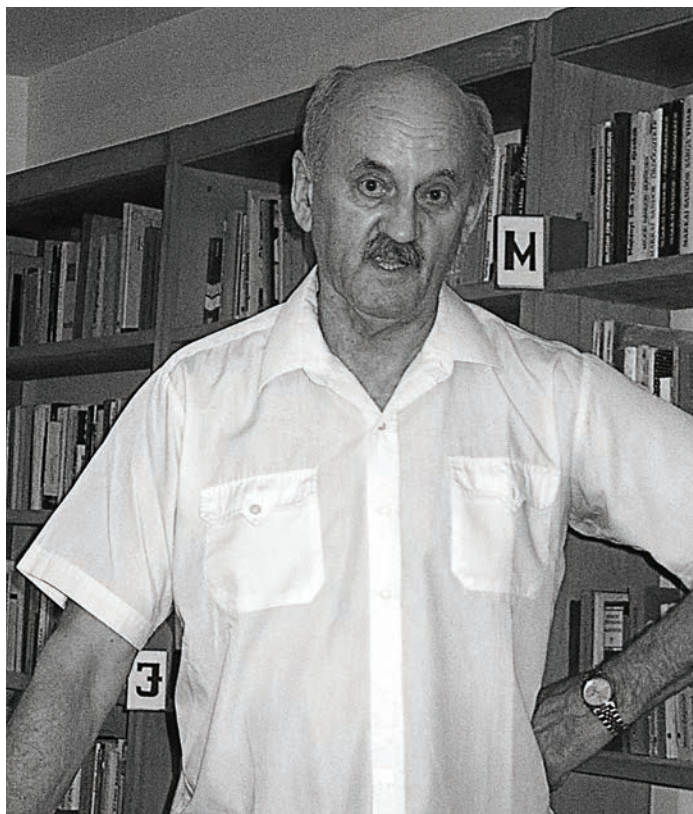

Sós Csabáné Palásti Andrea illusztrációja

„Szűzanyám, el ne hagyj”

Varga Mátyás temetésén indul, s ugyanott fejeződik be Sarusi Mihály legújabb regénye, a **Kopóirat*** című. A tragikus véget ért író (agyonnyomja egy ledőlő fal, amelyet testével támaszt meg, míg az ott sátorozó kimenekül alóla) barátja, Németh András magában azon vívódik, hogy van-e helye neki az elhunyt temetésén. Bár családi barát volt, de mint az ÁVH beszervezett ügynöke annak idején (ő is) jelentéseket írt róla. Ebbe a keretbe ágyazva aztán kibontakozik az, amit a magyarországi politikai rendőrségen irodalomelhárításnak neveztek. Egy félelmetesen működő ördögi szervezet mechanizmusába kapunk betekintést: besúgókkal, azok megfigyelőivel, tartótisztekkel, provokatőrökkel, jelentésekkel, lehallgatásokkal.

De még mielőtt (elhamarkodott) ítéletet mondanánk a besúgókról, gondolkozzunk el Németh Bandi

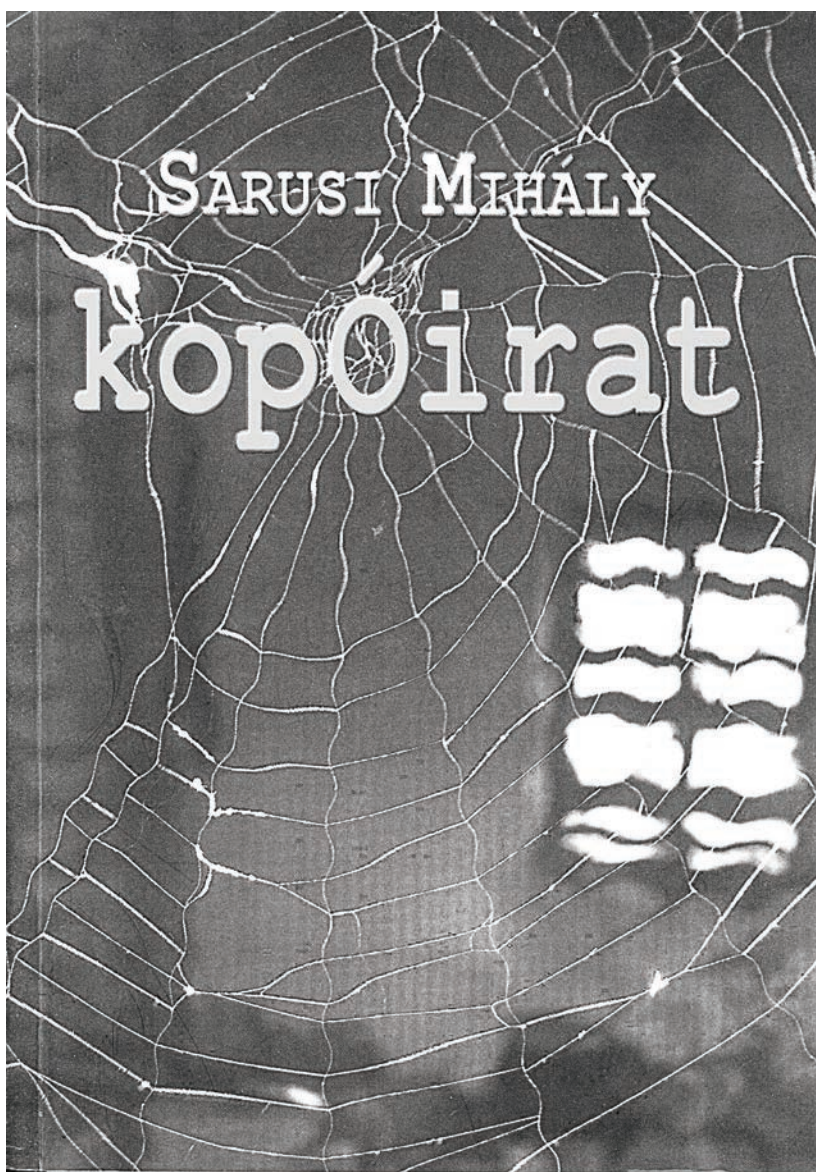

magában felsorakoztatott, önmaga lelkiismeretét nyugtató érvein. Őt egyszer, egy gyöngé pillanatában elkapta a „Szerv”. Családja fenyegetettsége készítette arra, hogy elfogadja beszervezését, együttműködését, s írja a titkosrendőrség kérte jelentéseket. Tette a lehetőséghez mérten becsületesen, mentve a menthető, elhallgatva olyasmint a célszemélyekről, amiért mást meg lehetett volna zsarolni, be lehetett volna szervezni besúgónak. Mondjuk házasságtörésért, az állami üzlet bevétele egy részének lenyúlásáért, avagy egy olyan meg gondolatlan alkoholgőzös kirohanásért, hogy „ruszkik haza!”

Igaz, akkor is akadt megzsarolhatatlan. Olyan egyenes gerincű, aki ellenállt a beszerzésnek. Mint a halott Varga Mátyás. Ő ráborította az asztalt az együttműködést, s avval közlési lehetőséget, az irodalmi érvényesülést felkínáló századosra. Partvonalra is tették! Mert „irodalom akkoriban az volt, amit a Szervnél annak ítélték”. A hetvenes-nyolcvanas években ebben a kérdésben már nem a párt mondta ki az első verdiktumot az irodalmi alkotásokról, hanem a politikai rendőrség. Csak utánuk került a kézirat a mindenható Atzél elvtársék kezébe.

Varga a III/III hálójában vergődő embe-
rekről szeretett volna valamit (regényt) írni. Nem maradt ideje rá. Saját megfogalmazása szerint: „eltávozott az örök lenini úton!” Csak a barátok, családtagok emlékezéseiben és a róla írott jelentésekben él. Ha az utóbbiakat be nem darálták, el nem égették a rendszerváltáskor. Ne maradjon utánuk semmi kompromittáló dokumentum.

A regény harmadik szála a Baráth Mihály fedőnevű „társadalmi megbízotté”. A foglalkozásként könyvtáros, amúgy nagy nőbarát (kiskorú leány megrontásáért szorongatta meg a Szerv, ezért lett annak munkatársa) elvtárs meggyőződéssel teszi mindazt, amit tesz. Jelentést ír még az 1989-es változás után is. Neki elvonási tünetei vannak, ha nem figyelhet meg valakit, s arról nem készíthet jelentést. Ekkor írja: „Magyar”, mi az, hogy „magyar”... Fálnak mentem volna miattuk... Fekete Gyula is nagyon a bögyemben volt. Csóriról ne is beszéljek. Sütő. Ilylés... Ajvé, Németh László! Simonyi, szűzanyám, el ne hagyj... Ennyi ellenforradalmár! És nekünk ezekkel szemben kellett helytállnunk.” Ha tehette volna, még saját öregapját is feljelenti, elviteti. Azon

sopánkodik, hogy annak idején őt nem tették kuláclistára. Mert akkor nem kapott volna tőle nyolc éves korában egy (különb megérdemelt) taslit.

Az izgalmas témájú, (majdnem) dokumentumregényben „Zaránd vármegye” (könnyű kitalálni, milyen régiót rejt a földrajzi név) kulturális életére ismerhet az, aki „ott”, helyben megélte az utóbbi fél évszázadot. Emlékezés a hatalomnak behódoló, avagy ellenzéki írókra, újságírókra, szerkesztőkre, képzőművészekre, valamint az irodalmi körök, csoportosulások megalakulására, illetve szétszüllesztésére, irodalmi lapok indításának terveire, emlékezetes irodalmi estekre.

Például olyanra, amelyen Simonyi Imre költő, az örök ellenzéki volt a meghívott. A jelentést tevő így emlékezett az estre: „Ady beszélt volna így, ha megéri a huszadik század hatvanas, hetvenes éveit, mint ahogy Imre ugatott. Kiállt szálfatermetével, mennydörgő mély hangjával, oldalán oltári csinos fiatal színésznő... csak a kulcsszavakat hallottam.

Szabadság, magyar, demokrácia. Polgár. Körös. Szerelem. Úzöttség. De ő, ha kell, egyedül. Amazok a túlparton, ő emitt egymaga. Zarándban.” A „Szerv” a költő minden lépését figyelemmel kísérte, de hozzá nyúlni nem mertek, túl sok volt a fővárosi ismerőse! Másoknak már a Külső és Belső Zaránd kifejezések használatát is rosszalálták. Számukra az is ugyanolyan irredentizmus volt, mint az erdélyi kérdés.

Aztán 1989-ben megtörtént a nagy sorsforduló. Az ügynökakták egy része nyilvánosságra került. (Ezekből is idéz Sarusi Mihály.) A kishalaké. Akikre az utcán, kocsmában ujjal mutogatnak, nyíltan a sze-

mükbe mondják, vagy hátuk mögött összesúgnak. Megvetik őket. Ugyanakkor a nagyhalak, a volt tartótisztek, nyomozók, az egész rendszert kitervelők és vezetők vidáman ficáncolnak. Többen az újonnan alakult politikai pártok gyűlésein, sőt a képviselői székekben. Mint ellenállók!

„Szűzanyám, el ne hagyj.”

(*ujj*)

**Hungarovox Kiadó, Budapest, 2013.*

Sarusi Mihály

J/II.*

Külső-Zaránd Megyei Rendőr-főkapitányság politikai nyomozó osztályának V. alosztályán működő tiszt javaslatára 1962. február 6-án Ligeti Gyula író és műfordító ügyében III/e rendszabály bevezetésére. A hanyfűredi lakos kiemelt nyilvántartásunkban szereplő személy családi otthonában ellenséges tevékenységének felderítése céljából szerelnék be a szakembereink a lehallgató készüléket. (SOK A DUMA! TÁRGYRA – ALEZREDES.)

...Jár hozzá... (ez), tárgyal ... (azzal), utazik (amoda), jönnek hozzá... (amonnán), arról ír, hogy... (jaj), arról tervez írni... (Lenin ments), kapcsolatban van... (még csak az kéne), azt terjeszti... (nem kellene már befogni a száját?), ... (hát az nem megy). (Szóval.)

Mindezek alapján a fentieket figyelembe véve javasoljuk Ligeti Gyula hanyfűredi lakos író és műfordító lakásának dolgozószobájába a III/e rendszabály beszerelését.

A III/e rendszabály elkészítése céljából a következő intézkedéseket hajtottuk végre.

1. Tanulmányokat folytattunk annak érdekében, hogy rájöjjünk, milyen műszaki berendezés beszerelése a leginkább ésszerű az általunk remélt cél elérése érdekében.

2. Fedőigazolvány birtokában a II/10 osztály illetékes beosztottjával terepszemlét tartottunk, ami ugyanazon célból volt szükséges. (REMÉLEM NEM KÉMÉNYSEPRŐNEK ADTÁTOK KI MAGATOKAT, MERT AZ LEGUTÓBB LEBUKOTT! – ALEZRE-

DES.) (PERSZE, HOGY NEM! A VILLANYÓRÁKAT MENTÜNK LEOLVASNI, BIZTOSÍTÁSSAL! – SZÁZADOS.) (FRANKÓ GYEREKEK VAGY-TOK – EZREDES.)

3. Beszerveztük Ligeti Gyula alkalmazottját. Bosnyák Tivadar h.füredi illetőségű lakost, aki Ligetivel egy udvarban él, és egyrészt a berendezés beszerelésekor, másrészt annak használatakor (Ligeti vendégeinek az érkezésére vonatkoztatva) segíteni tud nekünk a feladat eredményes megoldásában.

4. Beszervezésre előkészítették Kecskeméti Lázár h. füredi lakost, postaműszaki tisztviselőt, aki műszakilag segítséget fog adni a II/10 osztály beosztottjainak, mint vonalfelügyelő. (MONDTAM MÁR, A VONALRA NAGYON ÜGYELJETEK! – EZREDES.) (EZ MÁR MEGINT IVOTT, VALAMI HÁNY-MELÉKI RETTENETEST – MAGÁBAN A SZÁZADOS.)

5. Tanulmányozást folytattunk annak érdekében, illetve azt illetően, hogy a beszerelés ideje mikor a legmegfelelőbb, és a házban lakó egyéb személyeket, illetőket miként lehetséges onnan eltávolítani.

A rendszabály bevezetésének és biztosításának terve.

A BM. II/10 osztály ezzel foglalkozó beosztottja (aki a terepszemlén velünk együtt részt vett) véleménye szerint a műszaki beépülés végrehajtásához mintegy három óra szükséges, erre az időre kell a házból mindenkit eltávolítani. Ligeti Gyula lakása Hanyfű-

reden önálló nyaraló. Kilenc személy tartózkodik a területen, akiket a megadott időben el szükséges távolítanunk.

A beszerelést délelőtt kilenc órától déli tizenkét óráig tartjuk sikeresen végrehajthatónak. Figyelembe véve az adott körülményeket, ez az időpont tűnik a legmegfelelőbbnek. A házban tartózkodó személyeket a következőképpen javasoljuk eltávolítani.

Ligeti Gyulát és feleségét arra a napra beidéztetjük a fővárosba az útlevélosztályra tekintettel arra, hogy Ligetiéknek többször is volt elutasított útlevélkérelme az NDK, Csehszlovákia és Románia területére. Miután nem kapta meg a kért útlevelet egyszer sem, ez a legenda elfogadhatónak mutatkozik. A Budapesti Útlevel Osztályon azzal érvelhetünk, hogy az ellenőrző munka során megállapítást nyert, miszerint Ligeti Gyula és feleségének útlevélkérelme több alkalommal is elutasítást nyert, ezért tartják szükségesnek egyrészt ennek az ügynek a kivizsgálását, más szempontból pedig annak közlését velük, hogy az útlevél kiadásának megtagadása bizonyos személyek elfoglaltságából adódott.

1. Ligeti Gyuláné távollétekor házvezetőnője, Árvai Gergelyné h.füredi lakos az a személy, aki őt az általa vezetett fényképész szaküzletben helyettesíteni szokta. Ligetiné budapesti távolléte következtében Árvai Gergelyné az adott napon a délelőtti órákban 9 órától 13 óráig, valamint a délutáni 14 órától 17 óráig arra kényszerül, hogy a fényképészeti boltban helyettesítse Ligetiné. Arra is számítva, hogy Árvainé váratlanul hazamegy, figyelemmel, szükség esetén leszólítással igyekszünk kiküszöbölni. (ERRE FELHASZNÁLHATNÁTOK „ÚJ” ÜGYNÖKÜNKET, „BARÁT”-OT! – ALEZREDES.) (MEGLESZ! – SZÁZADOS.) (AHHOZ BIZTOS ÉRT – ŐRNAGY.) (MI AZ, HOGY! – ALES.) (CSAK A FÉRJE MEG NE TUDJA – EZREDES.) (AZ JÓ LESZ – EZREDES.)

2. Kávási Jánosné bejárónőként szokott Ligeti Gyuláéknál megfordulni mindig a nappali időszakban. Mivel feltételezhető, hogy Ligetiék ezen a napon nem fogják igényelni a működését, vele nem kell számolnunk, mint elhárítandó akadállyal. Amennyiben erre nem kerülne sor (MÁRMINT, HOGY MÉGIS CSAK ODARENDELNÉ AZ „ÍRÓ ÚR”! – ALEZREDES.) (IGEN, ÍGY GONDOLTAM! – SZÁZADOS.) (AKKOR ÚGY IS ÍRD – ALES.), úgy Kávásiné a h.füredi községi tanácsra 9 órára beidéztetjük adóügyének rendezésére. Tudomásunk szerint saját házzal bír Hanyfűrdön, és annak adójával valamennyire el van maradva.

3. Az udvar végében lakó Tóth Kázmér fuvaros általunk már beszervezett személy feleségét férjén keresztül elküldjük Bakhát községbe a rokonság meglátogatására.

4. Tóth Kázmérék egy általános iskolás és két középiskolás gyermeke délelőtt folyamán iskolában lesz.

5. Tóth Kázmér fuvaros napközben fuvarozási teendőket végez H.füreden, így természetesen adódik, hogy nem fog a lakásán tartózkodni. Szükség esetén mint hálózati személyt elláthatjuk olyan feladattal, amely távoltartást eredményez lakásától.

6. „Báth” fedőnevű ügynökünk Ligeti Gyula gazdasági szakembere. Ő kezeli Ligeti szőlőhegyi szőlőjét, városi háza alatt fekvő pincéjét és borát. „Báth” az általunk kiválasztott időt fogja alkalmasnak találni saját maga részére a borkezeléssel kapcsolatos feladatai ellátására Ligeti pincéjében. Ehhez el kell majd kérnie Ligetitől a ház kulcsát.

7. A lakásba a kert és az udvar felől a hátsó kikapun fogunk behatolni, tekintve, hogy télen Ligetiék ezt a bejáratot használják. Meg aztán egyébként is innen lehetséges a legkonspiráltabban megközelíteni a lakást.

A III/e beszerelést az adott napon úgy tudják végrehajtani, hogy az akciót végrehajtó brigád a szomszédos (ilyenkor télen teljesen üres) tanácsi üdülőben fog meghúzódni minden eshetőségre számítva. Az ügy feldolgozását végző operatív munkás „Báth” ügynöktől átveszi a lakás bejáratí kulcsát és ő biztosítja a házba való behatolását a beszerelő brigádunknak. „Báth” ügynök a munkavégzés alatt a ház alatti borpincében foglalatostokodik, munkálkodik és tartózkodik. Szükség esetén ez is biztosíték lesz arra nézve, hogy ha bárki váratlanul érkezne a házba, akkor „Báth” fogja fogadni. „Báth” dolga lesz ilyen esetben a váratlan érkező eltanácsolása azzal, hogy egymaga van az egész lakóépületben.

A műszer kiszerezését (BESZERELÉSÉT! LEGYÜNK PONTOSABBAK – ALEZREDES.) (MARADJUNK ANNYIBAN: KISZERELÉSÉT – EZREDES.) hasonló módon fogjuk tudni végrehajtani. A rendszabályt 6 hónapi időtartamra kérjük engedélyezni. A hosszabb időt az indokolná, hogy Ligeti Gyulánál különösen nyár elején a szép idő érkezésével megnő a forgalom, ellenben akkor nagyobb nehézségeket jelent a beszerelés végrehajtása.

A fentiek alapján kérjük engedélyezni a III/e rendszabály alkalmazását. SZÁZADOS.

(Javaslom – MEGYEI III/III oszt. vez. ŐRNAGY.)

(Egyetértek – BM II/5. oszt. vez. h. ŐRNAGY.)

*Fejezet az író *Kopóirat* című, Budapesten a Hungarovox Kiadónál 2013-ban megjelent könyvéből

Nagyapám, Szendrey Mihály

A véletlen szerencse hozott minket össze Kolozsváron Szendrey Máriával, a hajdani neves direktor unokájával. Nagyon örültünk ennek az ismeretségnek, nemcsak azért, mert Marika bábajos egyéniség, és lényéből sugárzik a színészelődök szellemisége, hanem azért is, mert kiderült, az ő tulajdonában van a családi hagyaték, vagyis mindaz, ami Rontay Boriska, ifjabb és idősebb Szendrey Mihály után a família számára megmaradt.

De vajon tudják-e még az aradiak, kik is voltak a felsoroltak? A mai – a színház világában nem jártas – ember számára talán már nem igazán ismerős a nevük.

A nagymama, Rontay Boriska (1872–1956), id. Szendrey Mihály felesége többszörös szépségkirálynő, ünnepelt táncos szubrett volt fiatal korában, az aradiak sokat tapsoltak neki, a színészkollegák különösen respektálták, mert ő tartotta kézben nemcsak a család, de a színház pénzügyeit is. Többször írta humorizálva az aradi sajtó, hogy „Borcsa mama” átvette a színházi pénztár „kulcsát”, mert a jólelkű „Cingi direktor”, ahogy Szendreyt „becézték”, meggondolatlanul ad kölcsönt a kollegáknak, ha azok szépen kérik.

Szendrey Mihály (1866–1956) az aradi színészet kimagasló alakja, aki igazán megérdemelné, hogy az utókor megőrizze emlékezetében, hiszen talán senki nem tett annyit az aradi magyar színházért, mint ő, pedig nem is aradi származású. (E mellett néhány évadot a Kassa–Fiume–Pozsony színikörzetben, valamint Marosvásárhelyen és Szatmárnémetiben is direktorkodott sikeresen.)

148 évvel ezelőtt, 1866. március 26-án Mátészalkán született (Strassnoff családnéven), de életének nagyobbik fele Aradhoz kötődik. A színiskola után szerződött színésznek a Maros partjára, és kisebb megszakításokkal itt élt 1953-ig, ekkor költözött be feleségével a budapesti Jászai Mari színeszotthonba. A több mint 60 Aradon töltött esztendő alatt színészként, rendezőként és több évtizedig színikazgatóként azon munkálkodott szívvel-lélekkel, hogy a magyar színészet Aradon ne csak fennmaradjon, hanem virágozzék is. Sok sikeres szerep és erkölcsi-anyagi sikerben gazdag évad kötődik a nevéhez, de a két világháború közötti időben – elsősorban a rendkívül nehéz körülmények miatt – nem egy csóddal végződő időnyt is megért. Nagy érdeme, hogy a bekövetkező bukások után is szinte mindig talpra állt, és mindig volt bátorsága újra kezdeni.

Az ő házasságukból született ifj. Szendrey Mihály (1902–1989), aki „siheder színészként” Aradon lépett először a világot jelentő deszkákra, és két évadon át direktora is volt az itteni teátrumnak. (1934/35

Rontai Boriska

ügyvezető igazgató, 35/36 társigazgató). Az 1930-as évek végén távozott Kolozsvárra, és ott folytatta tovább a színészi pályáját. Az ő lánya Szendrey Mária, aki a férjhezmenetele után is megőrizte a számára oly becses leánykori nevet. A következőkben az ő emlékeiből idézzük.

Drága Nagyszüleim, mindig szeretettel gondolok a velük eltöltött időre. Mikor én 1945-ben megszülettem, apám sem volt fiatal (édesanyám, Hory Mária, neves kolozsvári fényképész a második felesége volt), nagyapám és nagyanyám pedig már jócskán túl voltak a hetvenen. (1945 júliusában Szendrey Mihályt Aradon a hatvanéves színészi jubileuma alkalmából köszöntötték a helyiek.) Mindketten ismert és megbecsült személyiségek voltak Arad társadalmának, de nagyon nehezen éltek. A nagy házukból egy kicsi zsúfolt, sötét szoba maradt az Episcopiei (Batthyány Lajos) utca 52. szám alatti lakásban, legalábbis így él az emlékeiben, mert egy alkalommal a szüleim engem is elvittek látogatóba hozzájuk. Édesapámtól tudom, hogy a kevés anyagi juttatás, amit az államtól kaptak, szinte semmi-re nem volt elég. Nagyapa azzal gyarapította a családi kasszát, amivel lehetett. (Többek között potom pénzért

MEGHIVÓ

UD. SZENDREY MIHÁLY

70-ik születés és 50-ik színészkedésének évfordulója alkalmából

Szinre kerül:

Az államtitkár ur

Alex. Bisson 3 felvonásos vígjátéka. Rendező: Ud. Szendrey

DISTRIBUȚIA: — SZEREPLŐK:

De La Mare	ID. SZENDREY M.	Liegeois	Kovács György
Bonguet	Kozma Hugó	Chalordon	Szabó Gyula
Lambertin	Jávor Alfréd	Gentil	Gerley Bálint
Landillac	Székely Bálint	Hippolyte	Apró László
Bunel	Kiss Elemér	Pinguin	Kun Dezső
Mariolléné	V. Hegyi Lili	Gilberte	Hegyessy M.
Susanne	R. Horváth M.	Adél	Dálnoky Dudas

Melyre tisztelettel meghívjuk és szeretettel elvárjuk Aradváros közönségét.

Arad, 1936 március hó 21.

Az aradi Magyar Színház Igazgatósága.

Prețurile obișnuite!

Rendes helyárak!

Arad, 1936. március 21.

adta el a saját tulajdonát képező színdarab- és operett-szövegkönyveket az aradi műkedvelő együtteseknek vagy az ebben az időben szerveződő aradi Népszínház magyar tagozatának. Erről az aradi levéltár „Sírbuty-gyűjteményében vannak dokumentumok, például a Tárjárás című Kálmán-operettért 2000 lejt kapott.)

Útra keltek a lakás és a jutalomjátékok ajándékba kapott értékesebb tárgyai. (A híres, jelképpé vált arany-színű sétatortja elárvereztetéséről a 30-as évek végén eléggé keserű hangon számol be az Aradi Közlöny.)

Úgy is tudtak spórolni, hogy a téli hónapokat nálunk töltötték Kolozsváron, ez nagyon jó volt nekem is, mert így sokat tudtunk együtt lenni.

Mikor már „járóképes” voltam, Nagyapám gyakran elvitt sétálni a Sétatérre a hatalmas, terebélyes gesztenyefák alá. Ha mostanában – már jómagam is nyugdíjasként – arra járok, eszembe jutnak az együtt töltött meghitt pillanatok. Nagyon szerettem ezeket az együtt-léteket, a kezét fogva olyan nyugalom, biztonság vett körül.

Színházban is sokat voltunk együtt, nagyon büszke volt a színész fiára, pedig annak idején nem akarta, hogy a csemetéje ilyen bizonytalan pályát válasszon magának. Szülei biztatására apám 1920-tól a budapesti közgazdasági karra járt, jó jegyei voltak – egyetemi indexét még ma is őrzöm –, de tanulmányait nem fejezte be, mert a pesti tartózkodás igen sokba került. Inkább beállt színésznek az apja társulatába, és mert volt hozzá tehetsége, sikeres táncoskomikus lett.

Annak idején nekem, mint kisgyerekeknek a legjobban a Hány János című daljáték tetszett, ebben édesapám volt Napóleon. A darabot először a nagyszüleimmal együtt láttam 1948. december 11-én. Nagyon emléke-

zetes dátum ez, ekkor volt az ünnepélyes megnyitója a kolozsvári Népeoperának, akkor így hívták a magyar operát.

Nagyapám az ittléte alatt találkozott régi, Aradról elszármazott ismerőseivel, és sokat olvasott, levelezett. (Aradra írt leveleinek egy része is megvan az aradi levéltárban.) Esténként meg együtt imádkoztunk, ahogy öregedett, egyre többet imádkozott.

Nagymamám, Boriska drága jó lélek volt, táncolni, énekelni tanított, és az ölében ülve sokszor hallgattam, ahogy énekl a kedvenc operett dal-lamait, meg néha a szolidabb kup-lékat. Talpraesettségét hetvenen túl sem veszítette el, és nagyon tudott az egyszerű emberek nyelvén beszélni.

Az ötvenes évek elején, mikor nehéz

volt az élelmiszerek beszerzése, mindig ő ment bevásárolni. Kedvességével mindenkit megnyert, és olyan hangulatosan mesélgetett egykori primadonna-sike-reiről, hogy az eladók mindig félretettek neki valami nehezen beszerezhető élelmiszer ritkaságot, így „a pult alól” beszerezve gyakran lepott meg engem valami finomsággal.

Nagyapám Aradon mindenfelé küldött kérvényeket, hogy egy kis anyagi támogatáshoz jusson, de hiába. (Az aradi levéltár Sírbuty-hagyatékában megmaradt a kérelem, amelyet 1949-ben Bukarestbe küldött Kovács Lajos nemzetiiségi államtitkárhoz, ebben azt írja, hogy tíz éve él minden hivatalos jövedelem nélkül, és hat éve laknak egy kis szobában, pedig 63 évet töltött Thália szolgálatában.) Végül kérelmezte felvételét a budapesti Jászai Mari színházba. Ott az öreg színészek lelkes támogatója, az otthon alapítója, Gobbi Hilda vette kézbe az ügyét, hathatósan támogatta Tőkés Anna is. (A Nemzeti Színház ünnepelt színésznőjének művészi karrierje Aradról indult, mikor ott Szendrey volt az igazgató.) Így ez számukra szerencsésen rendeződött el.

1953-ban megkapták az áttelepülési engedélyt, de hogy ez a dolog se menjen simán, elmenésük előtt nagyapám eltörte a lábát itt Kolozsváron, az orvosok lemondtak róla, de a csont két hét alatt összeforrt, ami egy 85 éves embernél nagy ritkaság.

Sikeresen áttelepültek, és végre hozzájuk méltó életet tudtak élni. A Színházban minden kényelmet biztosított, szép külön-szobájuk volt, ugyanakkor egy tágas, elegánsan berendezett társalgó állt a színészek rendelkezésére, ahol beszélgethettek egymással, és rendezvényeket tartottak, ezeken nagyapám aktívan

A Szendrey család és Gobbi Hilda

részt vett, valósággal „kivirult.” Nagymamám pedig sokat látogatta édesanyám testvérét és annak családját, valamint nagyapám első házasságából lévő fiát, Imrét és annak feleségét, akik nagyon szerették őt.

Mi segítettük őket anyagilag, meg is látogattuk őket, 1955 őszén sikerült útlevelet kapnunk. Nagy volt a boldogság! Hogy még több örömet szerezzenek nekünk, visszaadták egy összegben a pénzt, amit küldözgettünk nekik. Azt mondták, nekik nincs szükségük semmire, megvan mindenük.

Ebből az időből úgy emlékszem nagyapámra, hogy ül az íróasztala mellett, pipál, és szorgalmasan írogat. Négy füzetet írt tele színészi emlékeivel. Az emlékiratnak nagyon találóan a *Régi dal a régi dicsőségről* címet adta.

Úgy mesélik, nagyanyám nagyon búsult, mikor eljöttünk, talán ez is hozzájárult ahhoz, hogy rövidesen romlani kezdett az egészségi állapota, 1956. április 4-én tért örök nyugalomra. Édesapám nem lehetett ott a temetésén, mert nem kapott útlevelet, csak szeptemberben sikerült meglátogatni nagyapámat, akkor már ő sem volt jól egészségileg, nagymamám elvesztése nagyon megviselte, október 6-án aztán ő is meghalt. Mindketten a rákoskeresztúri temetőben nyugsznak.

Ami tárgyi emlék, fénykép, írásos dokumentum

utánuk megmaradt, azt én őrzöm szeretettel, mert az 1956-os forradalmi események idején meghalt nagyapám fia, Imre is, a házukat érte találat, ha nála volt is valami „örökség” az öregektől, az a robbanással megsemmisült.

Kedvencem a pipája meg az az ezüstplakett, amelyet 1926-ban kapott 40 éves színészi jubileuma alkalmából Szatmár város közönségétől. (*Egy évadot ott is színigazgató volt.*) Legbecsesebb számomra és szerintem a legértékesebb az emlékiratok négy füzetete, amelyet 1954-ben a színészotthonban kezdett írni, és a bejegyzéseket haláláig folytatta. Az értékes dokumentumot megőrzésre kérte a Széchényi Könyvtár is, de egyelőre nem áll szándékomban odaadni senkinek.

Tőlük és édesapámtól tanultam a szeretetet minden iránt, ami a színházzal kapcsolatos, és ezt továbbadtam fiamnak és unokáimnak is.

Kolozsvár, 2014. január

Szendrey Mária

(A bevezetőt és a zárójelbe tett, dőltbetűs kiegészítéseket írta **Piroska Katalin**)

GALLÓ GÉZA

(Simánd, 1914. jan. 14.–2002. ápr. 2., Melbourne-Ausztrália)

Ujj János Arad megye neves szülöttei összeállításában pontosan kijelöli **Galló Géza** helyét a XX. századi magyar kultúrtörténetben: író, költő, publicista, közösség-szervező.

Gyulafehérváron a Majláth Gimnáziumban érettségizett, Temesvárott végezte teológiai tanulmányait. Pankotán, Pécskán szolgált. Első írásait a Jóbarát, a temesvári Katholikus Munkáslap, a Havi Szemle közölte. Bolyhos Mihállyal közösen, 1943-ban versesköttel jelentkezett: Szántó-vetők dalolnak.

Galló Géának, 1944 szeptemberében vállalt szerepe miatt, el kellett hagynia az országot, Németországba sodródott, majd Ausztráliában telepedett meg, családot alapított. Az ottani magyarok megbecsült vezetője lett. Könyveket adott ki, újságot, rádióadásokat szerkesztett.

Amikor lehetővé vált, írásai jelentek meg a Kelet-Nyugatban, a Szövétnekben, a Harangszóban és a Nyugati Jelenben. Végre elszánta magát, 2001-ben hazalátogatott. Felkereste Aradot és szülőfaluját, Simándot. Halála után, 2003-ban, az Alma Mater Alapítvány, Szavát ne feledje cím alatt válogatást közölt az emigrációban megjelent írásaiból.

Születésének 100. jubileumán, némi késéssel, tavasszal, márciusban emlékezünk Galló Gézára.

Szövétnek

Galló Géza ÚJ NAPTÁR

*Kereskedőmtől új naptárt kaptam,
Megnéztem, átlapoztam,
S szembe a régivel egy nippnek állítottam.*

*A régi, régi jó barátom.
Tanácsadóm.
Meghatódva veszem a kezembe,
Megsimítom
Lapcsonkjai
Vaskapoccsal átszegezve
És van még két lapja: egy betűs és az utolsó tiszta.*

*Emlékszem, minden héten
Egy-egy lapját letéptem.
Így csonkult meg minden lapja,
De minden csonknak szívemben emlék a folytatása.
Év-napi volt asztalomnak büszke éke,
De most, ócska-csonkán mit érne?*

*Betolakodott az új
Eseményváron, tudákosan
(Már el is indult útján),
Pedig én féltve őrzöm emlékeim, a múltam.
A múlt naptárát helyére csúsztatom,
Ügyetlenül: földre zuhan...*

... s oda a múltam.

ÚTI BESZÁMOLÓK

Galló Géza meglehetősen sokat utazott. Úti beszámolói nagyon hangulatosak – nem jutottak el Aradra –, ma, az internet világában, már kevésbé időszerűek. Többnyire a rádióban és az Idős Magyarok Klubjában olvasta fel, nagy sikert aratva.

Es(z)ik, nem es(z)ik...

című írásának érdekessége, hogy egy olyan tájról szól, ahol ritka vendég az eső, de amikor a kirándulótársaság kiszállt a repülőből, hosszan tartó, nagy „zuhancs” fogadta a melbourne-i télből oda menekülőket.

A felolvasás befejező sorai:

– Kitűnő vacsora után fáradtan, de nem boldogtalanul hajtottuk fejünket hűs párnáinkra. Öreg bujdosó társunkra, Mikes Kelemenre emlékezve hallgattuk a tenger mormolását és az esőverte ablakok zenéjét...

Fortuna szekerén

Ez az írás egy olyan kirándulásról szól, amelynek alig titkolt célja a híres, nevezetes, pálmafáktól övezett JUPITER JÁTÉKKASZINÓ volt.

– Az óriás teremben, a füstfelhőben úszó lámpák áldásos félhomályba burkolták a százával sorakozó gépessített játékszekrényeket, rulettet, szerencsekereket, Kenot, 21-est játszó asztalokat, valamint az izgalomtól kipirult arcú, csillogó szemű, de aggódó tekintetű „szerencselovagokat”.

Olykor-olykor pénzürmék csörgését és örömsikolyokat lehetett hallani.

Ötszáznál többen lehettünk a teremben. A pénzürmék csörrenését kísérő örömsikolyok meglehetősen ritkán hangzottak fel.

És mi ezekért az örömsikolyokért repültünk több száz kilométert...

Életereje teljében lévő művész határozott úgy: 60. születésnapján egy retrospektív kiállítással számba veszi mindazt, amit eddig alkotott. S hogy a megyei múzeum két terme elég volt erre, az csak annak köszönhető, hogy az aradi művészetbarátok népszerű Misijének vannak vásárlói. Nem is kevesen! Alkotásai keresettek, saját galériájában bárki megtekintheti, vásárolhat is a kiállítottakból.

Takács Mihályt Arad festőjének tartják, mert (nem feltételezés!) mindeddig egyetlen aradi képzőművész sem készített annyi alkotást a városról, mint ő. Megfestette monumentális épületeit, de sikátorait, tetőit és pincelejáratait, fényeit és árnyait egyaránt. De (mint minden művész) a nagy szerelme mellett festett csendéleteket, enteriőröket, portrékat is. Tehetségéről, kompozíciós készségéről, színérzékéről bármely kiállított képe tanúbizonyság.

Ő is sokoldalú, akár egy reneszánsz művész. (Nem említek neveket, de tény: az újjászületés mestereire volt jellemző az, hogy több művészeti ágban is maradandót alkottak!) Festményei mellett szobraival is meglepte a kiállítás megnyitóján megjelent több mint kétszáz (!) főnyi érdeklődőt. Arról, hogy milyen jó szobrász, már akkor meggyőződünk, amikor restaurálta Nepomuki Szent János meggyalázott köztéri (most a minorita templomban álló) szobrát, majd elkészítette annak köztéren álló másolatát is. Most fából készült modern kisplasztikát láthatott az aradi közönség. Élvezet volt felfedezni, miként bontotta ki a fában rejlő szépségeket. Nagyon sok aradi művészetbarát szívesen díszítené otthonát ilyen alkotásokkal.

Isten éltesen, Misi! Hogy öt év múlva is egészségben köszönthessünk a következő retrospektív kiállításodon.

-j -s

Juhász Béla

FOCI

A város főterét dús lombú fák szegélyezik. Egyik sarkon élelmiszerbolt, mellette kávézó. Előtte, a fák alatt, óriási tömeg: fiúk, apák, nagyapák és mások. Bábeli hangzavar. Vasárnap este, valamint hétfő, kedd, szerda, csütörtök, péntek, szombat egész nap és vasárnap délelőtt.

Az egyik:

– Les volt.

A másik:

– Nem volt les.

Egy harmadik:

– Manapság nem lehet egy jó kávé inni.

A város főterét szegélyező dús lombú fákat esténként jóllakott verébhád szállja meg.

– Az a szélső egy hentes.

– És a hátvéd favágó.

– Lőni kellett volna, nem meditálni.

– Ballal rászúrni, kapásból.

– Annyit értenek ezek a futballhoz, mint egy fejőstehén.

– Emlékszik, kilencszázhuszonhatban...?

– Dolgoztatni kéne őket...!

– Megnyerik a bajnokságot.

– Kiesnek.

– A Kupa nem is lenne elég?

– Ha azt a fejest inkább rúgta volna...

A város főterét szegélyező, dús lombú fákon pihenni vágyó verébhád esténként gyanús színű foltokkal teleszór mindent, amit csak lehet.

– A kapust lefizették.

– Maga marha! A bekket fizették le.

– A bíró egy evőeszközkészletet kapott a meccs után.

– Nem volt benn a labda.

– De megadta...

– Nem volt gól.

– Gól volt.

– Magával nem érdemes vitatkozni.

– Magával pláne.

– Gól volt.

– Nem volt gól.

A város főterét szegélyező, dús lombú fákon pihenni vágyó verébhád reggelente álmatlanságtól szédelegve röppen a magasba. A gyengébbek közül többnek, két ugrás közt, leragad a szeme. Álmukban griffmadárrá változnak, és fociszurkolókat csipegetnek.

Temesvár, 1973.

Adott volt egyszer egy fiatal pár, amelyik az egyik hegyekben tett kirándulás alkalmával egy aranyos kutyakölyköt kapott/vásárolt az egyik pásztortól. Boldogan hozták haza Aradra a zsemleszínű szőrmókot. A gombócnak azonban egyre hosszabb lábai nőttek, egyre nagyobb lett, míg aztán egy szép méretes Kárpáti pásztorkutya lett belőle, „aki” a szülőhelye után kapta a nevét, Pádisnak hívták. Mint tudvalevő, ez a fajta nagyon hűséges a gazdájához és a nyájhoz. Gazdának a fiatalokat tekintette, akik egész nap munkában voltak, nyáját nem látott, és a fiatalok szüleit nem tekintette annak. Ez a szabadsághoz, rohanáshoz, hegyi levegőhöz szokott állat egy kisméretű városi udvarban volt kénytelen élni, behallatszott az autók, a villamos zaja és idegennek tekintett emberek mászkáltak az udvaron –egyszóval egyre nehezebben viselte a körülményeket, olyannyira, hogy a szülők egy adott pillanatban csak fejével a kezükben mertek közlekedni az udvaron Pádis tekintete miatt, és még akkor sem érezték magukat biztonságban.

Lassan mindenkinek az idegrendszere kezdte felmondani a szolgálatot, és elhatározták, hogy keresnek a kutyának egy nyugodt helyet, ahol nem zavarja ennyi minden. A választásuk a család jó ismerősére, a Móré családra esett, hiszen az erdőszélen laknak, jó levegő van (ha nem is hegyi), nem jár arra sok ember, nincs autó- és villamoszaj stb.

Móré Péter teherautót szerzett, de amikor az megérkezett a megadott címre, a sofőr egy szipogó, síró családot talált, és nehezményezte is, hogy a mérnök úr CSAK egy kutyáról beszélt, nem pedig egy valóperes vagyonmegosztásról. Végül is megnyugodhatott, mert Pádis „felszállt” az autóra, és elindult a Maros-völgye felé sűrű könnyhullatások és integetések közepette. Így érkeztek meg Nádasra, új otthonába, ahol az erdő-mező várt rá. No meg a disznóól, ahová bezárták, hogy elfogadja az új helyén az ételt. Péter tudta, hogy őt tekintí új gazdájának, éppen ezért édesanyjával, Nórikával együtt engedte szabadon Pádist, hogy tőle kapjon először enni. Ezt meg is hálálta a maga módján, mert a későbbiekben rá csak egy kicsit nézett csúnyán. Nórika férjére, Jánosra meg úgy nézett, hogy „tudom, hogy Nórikához tartozol, de nehogy azt hidd, hogy a gazdám vagy”, úgyhogy János is arra gondolt, hogy jó lesz előkeresni azt a kisbaltát. Rontott a helyzeten, hogy az arra járó ismerősök – voltak egy párán – kötelességüknek

érezték, hogy szegény párán bizonyítsák kutyaidomítási ismereteiket. Persze ez teljesen összezavart mindent. Pádis fejében lassan kialakult az új rend, természetesen a saját felfogásában, ekképpen: új gazdi van, de csak egyszer egy héten jön, addig itt van a néni, aki enni ad, vannak még valakik, de azok nem lehetnek rossz emberek, mert mindig összepusztulónak, nyáj már megint nincs, de legalább a házat meg kell védenem. De kitől???

Hétvégén jön egy csomó zajos népség – a turisták –, de azok nem jönnek be. De itt vannak hét közben ezek az emberek, akiknél néha még puska is van. No, ezek a rossz fiúk!!! Hááát erdőszől valóban sok volt arra felé! Érdekes, hogy pont arra hegyezte ki a haragját, amiből a legtöbb volt, mint szegény, néhai Surubel, az állomási kutya, „aki” hörgő-, ugató-görccsöt kapott a vonatoktól. Elég sok van naponta. Ez is lett szegény veszte, mikor már öreg volt, talán süket is és rosszul látott, a kanyarból hirtelen előbukkanó vonat hiába sípolt rettenetesen, Surubel nem ment le a sínekről.

Nórikáék igyekeztek boldogulni a Pádis által kialakított értékrenddel, de szinte egész nap az utat lesték, hogy feltűnik-e ott egy erdész, mert ha igen, akkor elkezdődött a versenyfutás: a kutya az erdész után, János meg a kutya után, hogy megállítsa. Ez nem mindig sikerült, volt, hogy a versenyfutásnak az erdész nadrágja látta a kárát. Hát ekkor jöttek az olyan szövegek, hogy: no, megmondtam én, hogy nem veszélyes, mert hiszen csak a nadrágját..., no, jöjjön már be..., no koccintsunk csak az ijedségre..., no vigye már el ezt a liter pálinkát, mert jól fog az hazafelé...

Persze az erdész elvitte, és nem jelentette a nadrágot.

Régi gazdái sem felejtették el Pádist, és egy szép nyári napon értesítették a nádasiakat, hogy a reggeli vonatról leadnak egy csomagot a kutya számára. A két fiú – Péter és Pali – a kutyával együtt várakozásterhesen mentek le az állomásra, vajon mit lehet küldeni egy kutyának??? És valóban a mozdonyvezető egy nem kisméretű csomagot adott le, a fiúk vidáman ültek le az ároksípartra, és kibontották a csomagot. No, a vitaminokon és a nyugtatókon jót röhögtek, mert minden kárpáti pásztorkutya ilyesmit kap, azért száll szembe a medvével is (és egyáltalán nem biztos, hogy a medve győz...). És vidáman láttak neki a süteményeknek, az oroszkrémtorta, meg a csoki szelet

kifejezetten jól esett az árokparton, de a mellettük ülő Pádis csak nagyokat nyelt, és a néha felé dobott száraz teasüteményt ugyan röptében kapta el, de szembe kellett néznie a szomorú, igazságtalan valósággal, a többiből nem kap. A fiúk vidáman mentek haza, és a megkóstolt torták jó kiegészítői voltak a finom vásárnapi ebédnek, csak Pádisnak voltak hiányérzetei.

Végül a Móre család is belefáradt a Pádis okozta bonyodalmakba, mert mi lesz, ha a kutya lesz a gyorsabb, mi lesz, ha nem elégszik meg az erdész nadragjával???...Találtak neki új gazdát, aki a szomszéd falu utolsó házában lakott, ahol sehol egy lélek, arra még a madár sem jár, onnan már csak az erdő van, ott nem csinálhat galibát...

Ez így is volt egy darabig. A ház előtt egy mély vízmosás – a Válé – volt, és utána egy erdei ösvény. No, ezen jött le biciklivel egy szép napon egy gya-

nútlan erdész. Pádis pillanatok alatt a túloldalon termett, és ledöntötte az erdészt a bicikliről. Nem is nagyon kellett döntenie, mert szegény ember ész nélkül menekült az erdőbe. Pádis nem követte, ilyenformán nem a nádasí ősellenség, az erdész érdekelte, hanem a bicaj. Mindenesetre mikor a gazdája hazajött, ott találta Pádist a kapu előtt, két mellső lábával a biciklin, farkát csóválva vigyorgott, mintha azt mondaná: „na, látod édes gazdám, mit szereztem neked?!” Az örök rejtély maradt, hogyan vonszolta át a kutya a mély vízmosáson a kerékpárt.

Azóta több hír nem érkezett Pádisról, remélem, békésen megfért az utolsó gazdájával, együtt öregedtek meg, és boldogan éltek, míg meg nem haltak.

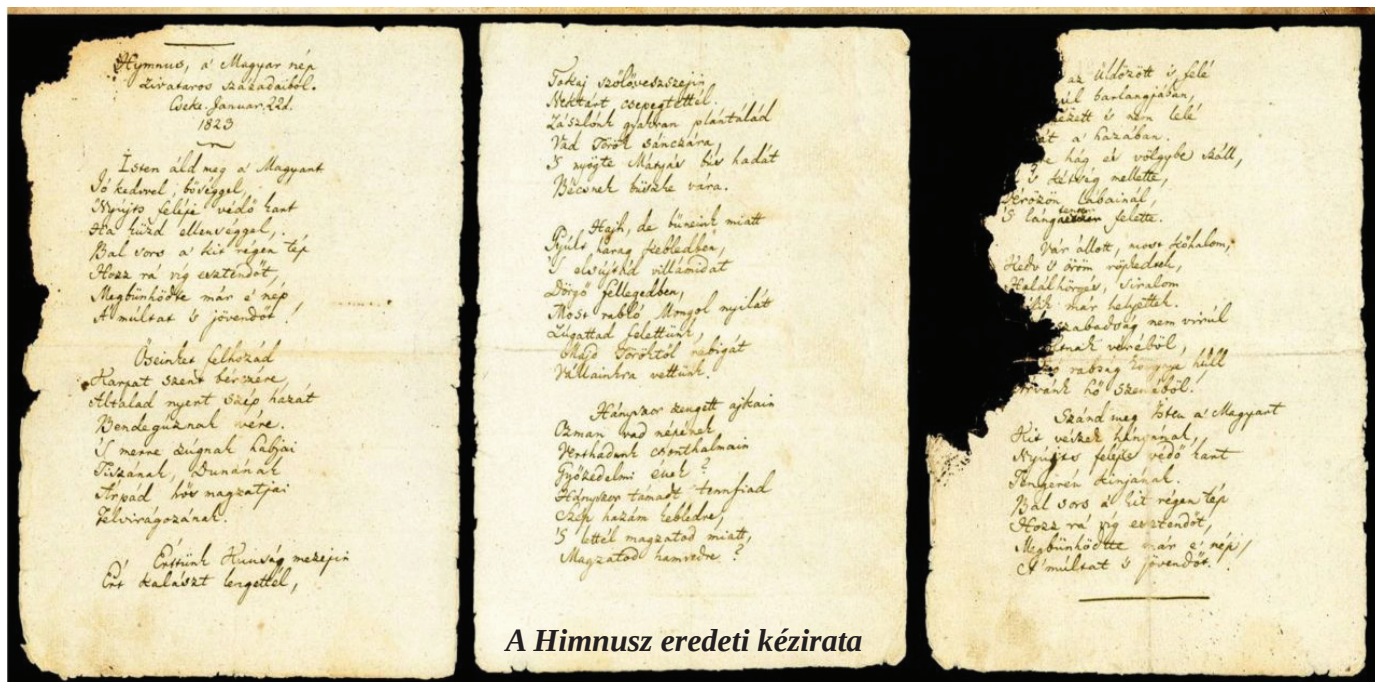
2013 novembere

Kitüntetettjeink

A **Himnusz** születésének napján, január 22-én ünnepelték meg az aradiak a **Magyar Kultúra Napját**. A rövid ünnepi műsorban elhangzott nemzeti imánk, fellépett a Vox Angelicus vonósnégyes (egy magyar egyveleget adott elő), Kiss Zsuzsa és ifj. Tóthpál Béla szavaló. Köszöntőt mondott Jankó András egyesületi elnök és Bognár Levente, az RMDSZ Arad megyei szervezetének elnöke.

Kiosztották az idei Kölcsény-díjakat is. A 2014-es év két kitüntetettje Sándor István műépítész (post mortem) és Horváth Tünde zenetanár, karnagy. Előbbi laudációját Puskel Tünde Emese, az utóbbit Matekovits Mihály olvasta fel. A lap olvasói nevében gratulálunk!

A Himnusz eredeti kézírata

Nehéz beszélni egy olyan emberről, akihez évtizedes szakmai és baráti kapcsolat fűzött, és aki már nincs közöttünk. Ezért kérem, tekintsék az emlékezés velejárójának az érzékenyülést. Igazán objektív se lehetek egy olyan barátról emlékezve, akinek lelkivilágát, gondolkodását ismertem, s aki törekvéseit, örömeit és kudarcait nem rejtette véka alá. Mindezek ismeretében nyugodt szívvel mondhatom: István barátunk dolgozó életében nem loholt a címek, a kitüntetések után. Csak egyszerűen tette a dolgát. Ezért is kerülték el ez idáig a hivatalos elismerések. Ha most itt ülne velünk, talán csak legyintene: na, bumm és akkor mi van?

Sándor István műépítész 1951. augusztus 20-án született Aradon. Édesapja mérnök volt, édesanyja fodrász. Aradon a Csiky Gergely Főgimnázium jogelődjében érettségizett, Temesváron előbb a főiskolán, majd 1993-ban a Műegyetem építészeti karán szerzett diplomát. Évtizedekig dolgozott az Arad Megyei Tervezőintézetben, majd 1989 után megalakította a Renovatio Kft.-t, amelynek igazgatója volt.

Fiatal korában sportvezősként országos bajnokságot nyert. Később versenybíróként hódolt ifjúkori szenvedélyének. A kamerát is fiatalon vette a kezébe, amikor még Aradon ez igencsak premiernek

számított. Tévéoperatőrként alapító tagja volt az Aradi Városi Televíziónak közvetlenül az 1989-es események után. Később a helyi magyar nyelvű adás egyik pillére, majd közel két évtizedig a bukaresti, kolozsvári tévéstúdiók operatőr-munkatársa. Ezzel egyidejűleg az MTV és a Duna TV aradi stábjának anyagait forgatta a későbbi Mediaspectator Produkciós Stúdió tagjaként. Némi túlzással azt is mondhatnánk, hogy a bő két évtized alatt Arad és környékének a magyarság

szempontjából minden jelentős kulturális és társadalmi eseményéről a mi stábunknak köszönhetően szerzett tudomást ország-világ. Olykor igen távoli földrészekre szétszóródott földijeinktől érkezett a pozitív visszajelzés. Számos kisfilm, dokumentumriport örökölte meg a helytörténeti szempontból jelentős megvalósításokat, évfordulókat. A szülőföldhöz, az anyanyelvhez, az épített és kulturális örökségéhez való kötődésben jelentős szerepet játszottak ezek az összeállítások.

A mai tévéfilmes nemzedékből sokan tőle tanulták a szakma fortélyait. Sándor István vagyis Szendy – ahogy barátai szólították – nem őrizte féltve kemény munkával megszerzett tudását, hanem önzetlenül megosztotta másokkal is. Őt évig a Mediaspectator Stúdió által kezdeményezett és szervezett, a Magyar Újságírók Romániai Egyesületének égisze alatt működő kisíratosi médiatábor egyik előadója volt.

Mindezek mellett maga is szüntelenül fejlesztette ismereteit. Rendszeresen eljárt szakmai továbbképzőkre, filmfesztiválokra. A nyíregyházi nemzetközi fesztivál, majd később a hazai magyar Újságíró Egyesület értékes díjait is vele érdemeltük ki. Az aradi Szabadság-szoborról készült *Magyar Golgota* közös filmünk, valamint Titus Muntean rendező

**Sándor István
családja**

nagy sikerű *Szerelmem, Arad* c. filmjének ő volt az operatőre. Tévé örökségének méltó folytatója fia, Szilárd.

Sándor István életét harmonikusan kitöltötte a tervezés és a filmezés. Építésként megérdemelt szakmai megbecsülés övezte. Több aradi köztéri alkotás, többek között, a Szabadság-szobor, az újaradi, valamint a belvárosi Szentháromság-szobor, a Fábián Gábor és a Boldog Gizella büszt, a kommunizmus áldozatainak Maros-parti obeliszkje, a pécskai '56-os emlékmű elhelyezése, térrendezése, középületek, templomok, iskolák (a Csiky Gergely Főgimnázium új épülettömbje), a kisiratosi máltai ház megtervezése, a város épített örökségének rehabilitációját célzó VITO-terv elkészítése fűződik a nevéhez.

A tettek embereként került a nagy szavakat, a hosszú értekezleteket, a civil szerveződések, a mellveregető politizálást, de tudta, hol a helye. Ha megbízták valamivel, akkor abba apait, anyait beleadott. Rengeteg terve maradt íróasztalfiókban, amelyeket sajnos már sose valósíthat meg.

Felül tudott kerekedni a nehézségeken, noha az élet sok megpróbáltatás elé állította. Felesége elvesztése után jó ideig csak a munka, felnőtt leánya és fia sorsának alakulása, majd kis unokája nyújtott számára némi vigaszt. Az élet igazságtalansága, hogy amikor magánélete is révbe jutott volna, amikor szinte befejezte azt a házat, amelyet saját ízlése alapján magának és párjának alakított ki, életveszélyes léket kapott élete bárkája, amely rövid küzdelem után tavaly nyáron menthetetlenül elsüllyedt. Még be se töltötte a 62. életévét.

Sándor István helye ott van Arad jeles építészeinek sorában. A szobrok, az épületek, egykori alma materének új épülettraktusa őrzi az emlékét. A Kölcsey Egyesület által post-mortem megítélt díj aligha kerülhetne méltóbb helyre, mint azokhoz, akikhez legközelebb állt.

Puskel Tünde Emese

Könnyűnek véltem a feladatot, hogy készítsem el kedves barátom és egykori munkatársam, Horváth Tünde laudációját. Végül mégis nehezebbnek bizonyult, mint hittem volna. Allegróban fogtam neki, s a tizedik oldalnál észrevettem, ennyi szöveget egy ünnepségen nem lehet felolvasni. Ezután jött az andante, de másfél oldal után laudáltam még alig csak érettségizett... Mert nehéz összefoglalni a sokat, kihagyások, a lényegnek átugrása nélkül. Ezért elsősorban szimbolikusan említettem szövegemben a tényeket. Akik ismerik Tündét, úgyis sokat tudnak róla, akik pedig nem, azoknak szeretnék egy kevés érintőlegesen adni arról, hogy hangulatilag mit is jelentett nekünk, aradiaknak, erdélyieknek szeme csillogása, szívós muzsikaszeretete és diákközpon-túsága.

Marosvásárhelyen született, zongorázni Erkel Ferenc dédunokájától, Erkel Sárika nénitől tanult. Majd a főiskola elvégzése után Aradra került, magyar és román osztályokban tanította énekelni a gyermekeket. Felkarolta a hangszeren tanuló diákokat, és a nyolcvanas évek elejétől rendszeres anyák napi iskolai hangversenyeket szervezett, hogy a sikerélmények mellett a szülőket, nagyszülőket is meggyőzze a zene élvezetéről. Az aradi Filharmoníával megállapodott havi lecke koncertek tartásáról, amelyeken a tanárnő ismertette magyarul és románul a felcsendülő zeneszámokat. Kórusai a kötelező hazafias énekeket is kiemelkedő muzikalitással mutatták be.

Az aradi 1-es Iskola, a város, a megye, de akár az ország kórusmozgalmában forradalmi volt az, ami 1989 decemberében történt. Nem kellett engedélyeztetni a betanított kórusműveket, semmi sem volt kötelező, sokan visszavonultak a közszerepléstől, de ezt a zene, a kórusmozgalom megszállottja nem tehetette. Új erővel, szervező csapattal maga mellett látott neki. Először a megszokott, iskolai kórusossal. Majd a kis sikerek után kezdtek nagyobb, több munkát igénylő kórusműveket tanulni. Az első, magyarországi testvériskolai meghíváson való bemutatkozást követően kialakultak szakmai kapcsolatai az Anyaországban és Erdélyben.

A *Vox Juventutis* gyermekkórus történetét, eseményeit, díjait és kitüntetéseit nem sorolom fel.

A közelmúltban, a Kölcsey Egyesület kiadásában megjelent *Kórusaink* címet viselő kiadványban ezeket olvashatjuk. De nem tudok nem emlékezni arra, hogy a budakalászi katolikus templomban nyolc percig tapsoltak, ünnepeltek az általa feldolgozott *Dal Október 6-ra* hallatán. Vagy arra, amikor a közel harminc kórust bemutatták a budapesti Sportcsarnokban, s az aradiak jelenlétének hallatára a Magyar Köztársaság elnöke felállva kereste a Vox Juventutis kórust, az éneklés után pedig maga mellé ültetve Horváth Tündét, írt az Emlékkönyvbe.

Október 6., március 15., advent, karácsony, húsvét, anyák napja – természetes volt évekig Aradon a Vox Juventutis jelenléte. Katolikus misét, református vagy evangélikus istentiszteletet énekeltek végig. Fesztiválok sora Magyarországon, Németországban, Franciaországban és természetesen Erdélyben, de még Konstancán is. Házi, de városi

Az iskolakórus Horváth Tünde szerzeményét énekli

ünnep volt a kórus 5., majd tizedik születésnapja. Ez utóbbi alkalomra zenésítette meg Horváth Tünde Szász Károly költő 1866-ban írt versét, *Dalárok éneke* címmel. Szövege aktuális: *Szállj szabadon, büszke magyar dal...*

Idézhetnék még sokat, hiszen keveseknek adatott meg, hogy Balatonfüreden, a hagyományos Annabálók termében vezényelje tanítványait, hogy Mózes Árpád püspökké avatásán Kolozsvárott az istentiszteleten énekeljenek, hogy Sinkovits Imrével közös estjük legyen.

Horváth Tünde nem csak karnagy, hanem kiemelkedő zenepedagógus. Van egy titka, amit nem a főiskolán, nem könyvekből és nem tanfolyamokon tanult. Tanítás, éneklés és vezénylés közben mindig csillog a szeme. Evvel büvöl és fegyelmez, parancsol és számon kér.

Kívánunk neki jó egészséget két leánya, két unokája, ezek családja és a zenebarátok nagy csapata körében. Legyen az általa komponált dal refrénje figyelmeztető is mindannyinknak:

*Szent egyetértés, ég áldása,
Mennyei összhang, tiszta sugár!
Nincs a magyarnak e földön mása,
Tudja csak egymást érteni már!*

Matekovits Mihály

Arad, 2014. január 22.
A Magyar Kultúra Napján

PÉTER ZSOLT, a matematika doktora

Életkor?

Péter Zsolt-András vagyok, 35 éves, Aradon születtem.

Indulás. A családi háttér mivel járult hozzá ahhoz, hogy ma a tudományok doktora?

Szüleim már kisgyerekkorom óta sokat foglalkoztak velem. Édesapám a Csiky Gergely Főgimnázium elismert és még most is aktív matematikatanára. Így nyilvánvaló, hogy a matematikával már elég korán közeli kapcsolatba kerültem. Édesanyám pedig óvónőként többek között a pedagógiai érzéket adta át. Valószínű, úgy általában a természettudományok iránti érdeklődésem valahol a génekben is tovább adódott, hiszen anyai nagyapám, Péter Antal, Tornyán tanítóként, majd iskolaigazgatóként alkotott maradandót.

Ezek összessége egy kivételes indítást adott, mind a tanulmányaimhoz, mind a későbbi eredményekhez.

Mit köszönhet óvónőinek, tanítóinak, általános és középiskolai tanárainak?

Az igazság az, hogy összességében véve minden általános és középiskolai tanáromtól sokat tanultam, és minden tantárgyból próbáltam elsajátítani a tananyagot.

Bevallom, óvodába a kezdetekkor nem nagyon szerettem járni. De ezt hamar kinőttem, és Steinhübel Erzsébet, majd Péter Blanka óvó nénik szárnyai alatt végül is nagyon jól és tartalmasan teltek ezek az évek.

Az elemiben Pávai Margit tanító néni osztályába jártam, akitől megkaptuk azokat az alapokat, amelyekre bátran lehetett építkezni. Az általános iskolában először Pávai Gyula tanár bácsi volt az osztályfőnököm, majd később Szilvay Julianna tanár néni.

Ha választani kellene, a matematikán kívül talán a magyar irodalom és ezen belül is a vers- és szövegelemzés az, amit a legjobban szerettem, Jámbor Mária tanárnő tanítványaként.

A fizikát Pattus Illés tanár úr szeretettette meg velem már az általános iskolában, míg a kémiát Réhon József tanár úr a középiskolában, de a földrajzot

meg a történelmet is kedveltem Milka Péter és Ujj János tanár urakkal.

Matematikatanáraim az általános iskolában Baróti Mária és Vágási Márta voltak, míg a középiskolában Kori Erich tanár úr osztályfőnököm is volt. Mindannyian becsülettel leadták a tananyagot, de gondoskodtak arról is, hogy a „szebb” vagy nehezebb versenyfeladatokat is taglalják. Természetesen édesapám is nagyon sokat foglalkozott velem, versenyekre készített fel, megmutatott sok olyan „fogást”, amit később sikerrel kamatoztattam.

Ezekről a matekversenyekről többször is helyezésekkel tértem haza, de az erőfelmérés mellett lehetőség nyílt több erdélyi és magyarországi város, térség megismerésére, valamint kapcsolatok kialakítására a Kárpát-medence tanáraival és hasonló korú diákjaival.

Hogyan látja az anyanyelven való tanulás szerepét életében és pályaválasztásában?

Nagyon sokat jelentett az ismeretek elsajátításában az, hogy az óvodától a középiskolai érettségi

vizsgáig anyanyelvemen, magyarul tanulhattam. Ezek az évek azok, amik döntően befolyásolják a későbbi pályaválasztást, és meggyőződésem, hogy igazán alaposan csakis az anyanyelven lehet elsajátítani az ismereteket, megszerezni egy általános műveltséget, és ez pótolhatatlan.

Ezzel a tudással felszerelve, egyetemi tanulmányaimat már nem anyanyelven folytattam. De a matematikában egy bizonyos szinten túl nem is a nyelv a fontos, mert a szakmai kifejezéseket elég hamar el lehet sajátítani más, idegen nyelveken is.

Viszont a gondolkodás szinte mindig anyanyelven történik, ezért fontos és meghatározó számomra az, hogy az alapképzést anyanyelven kaptam.

Az egyetem mely ottani tanárai terelték arra a szakterületre, amelyen kikötött?

A temesvári Nyugati Egyetem kutató-matematika szakán végeztem 2000 júniusában. Az ottani tanárainról csak jó dolgokat mondhatok, mert a kellő szigorral adták le az anyagot, és mutatták be a felőbb matematika szépségeit, meg nem utolsósorban azt az alázatos hozzáállást is, ami a kutatómunkához elengedhetetlen.

Talán két nevet emelnék ki: az egyik Bálint István tanár úr, aki a negyedik évben a diplomadolgozatom kapcsán az alkalmazott matematika felé terelt. Azóta is ezen a területen dolgozom, a matematikai elméleteket alkalmazom különböző tudományágakban.

A másik név pedig Petre Preda tanár úr, aki nek alapos, érthető és roppant logikusan felépített analízis kurzusai számomra még most is példaként szolgálnak. Bármilyen bemutatás vagy előadás előkészítésénél felidézem az ő remek pedagógiai érzékkel összeállított kurzusait, és igyekszem én is a lehető legerőteljebben megfogalmazni, levezetni, átadni a lényegét.

Miért azt a témát választotta doktori téziséül, amelyiket?

2004-ben Franciaországban, a Bordeaux-i Tudományegyetem alkalmazott matematika karán kaptam meg a doktori címet.

A temesvári tanulmányaimat évfolyamelsőként fejeztem be, így 2000 őszén Bordeaux-ba kaptam ösztöndíjat a mesteri fokozat megszerzésére. A kezdeti nyelvi nehézségek ellenére sikerült a mesteri évet az első ötben végezni az alkalmazott matematika csoportban (egyedüli külföldiként). Így

követve a doktori iskola előírásait, választhattam az adott évben rendelkezésre álló, és francia állami ösztöndíjjal járó doktorátusi témák közül. Olyan témát kerestem, ami nem csupán elméleti kutatást igényel, hanem egy konkrét fizikai jelenséget tanulmányoz matematikai módszerek felhasználásával. Végül a folyadékok mechanikájában fellépő turbulenciával foglalkoztam három éven keresztül, amit egy nagyon összetett matematikai modellel, a Navier-Stokes egyenletekkel írunk le. Ezen egyenletek számítógépes algoritmusokkal történő numerikus megközelítése (szimulálása) olyan valóságghű kétdimenziós képeket és egydimenziós jeleket eredményez, mint amiket konkrét laboratóriumi (fizikai) kísérletek során is elő lehet állítani.

Az én feladatom az volt, hogy ilyen típusú adatokat elemezzek matematikai elméletek felhasználásával, és kidolgozzak olyan eljárásokat, amelyekkel kiszűrhetők a turbulenciára jellemző összefüggések. Ugyanis bármennyire is meglepő, ebben a kaotikus turbulencia jelenségben is van egy statisztikai rend, amit az idők során részben már sikerült azonosítani a fizikusok, matematikusok, mérnökök kutatásainak köszönhetően. Ez a téma tipikusan interdiszciplináris, hiszen mindezen tudományágak szoros együttműködése révén sikerülhetett csak haladást elérni és egy kicsit jobban megérteni az ilyen és ehhez hasonló bonyolult természeti jelenségeket.

Mi újat adott eddig a művelt tudományának, és milyen kifutást jósol témaválasztásának?

A turbulencia tematikája és a Navier-Stokes egyenletek tanulmányozása több évszázados kutatás ellenére sem veszített aktualitásából. Még sok nyitott kérdésre nem született válasz, és még számtalan részletet homály fed. Így szerintem még sokáig a tudományos érdeklődés középpontjában fog maradni, és lehetőséget fog adni a kutatóknak, hogy a maguk módján, kisebb vagy nagyobb mértékben hozzájáruljanak a megoldáshoz.

A turbulencia tanulmányozása olyan megközelítéssel, mint az enyém volt, aránylag új és ritka eljárásnak számít, mert az alkalmazott (numerikus) és elméleti analízis ötvöztetését feltételezi. A numerikus matematika a matematikai modelleket számítógépes elemzésre teszi alkalmassá, míg az elméleti matematika elvont problémákra keres megoldást a már meglévő és bizonyított teóriákra támaszkodva.

Több nemzetközi tudományos folyóiratban megjelent cikkben (pl. *International Journal of Signal*

Processing) és konferenciákon (*Boston, MIT* stb.) is bemutattam az elért eredményeket. A doktori megvédés után is dolgoztam még egy ideig e témán, és sikerült kapnom egynéhány érdekes eredményt, amit érdemes lenne közölni is.

Az utóbbi időben azonban már főként más irányban kezdtem el kutatni, ugyanis a poszt-doktorátus során egy másik témában igyekeztem kamatoztatni azokat a matematikai elméleteket/módszereket, amiket már a doktori alatt is felhasználtam.

A doktorin kívül mi az, amit fontosnak tart eddigi tevékenységéből?

Amint már említettem, a doktorátusi megvédés után elnyertem egy poszt-doktorátusi ösztöndíjat az ugyancsak franciaországi Grenoble-ba. Az ott működő európai szinkrotron kutatási központban (ESRF, European Synchrotron Radiation Facility) dolgoztam három évig. Lehetőségem nyílt az emberi és állati csontszövet tanulmányozására matematikai módszerekkel, olyan betegségek, mint a csontritkulás jobb megértését szolgálóan.

Természetesen nem a csontdarabokat, hanem az ezekről készített, röntgenképekből összeálló magas felbontású háromdimenziós számítógépes (tomográfiai) felvételeket tanulmányoztam. Ez egy nagyon érdekes és számomra lenyűgöző téma, amellyel a mai napig is foglalkozom.

Az évek során sikerült kidolgoznom olyan matematikai elméletekre alapozott eljárásokat, amelyekkel jellemezni lehet a csontszövetet, és elvileg nem csak a betegségeket lehet korábban felismerni, de a gyógyszeres kezelés hatékonyságát is nyomon lehet követni.

Ezen módszerek tökéletesítésén szakorvosokkal dolgoztam együtt, és ezért még a csontszövet mikro- és makrofelépítésére vonatkozó biológiai és fiziológiai alapismereteket is el kellett sajátítanom.

Elég sok idő telik el azonban, amíg az ilyen és ehhez hasonló eredmények az orvosi rutin és a konkrét kezelés szerves részeivé válnak.

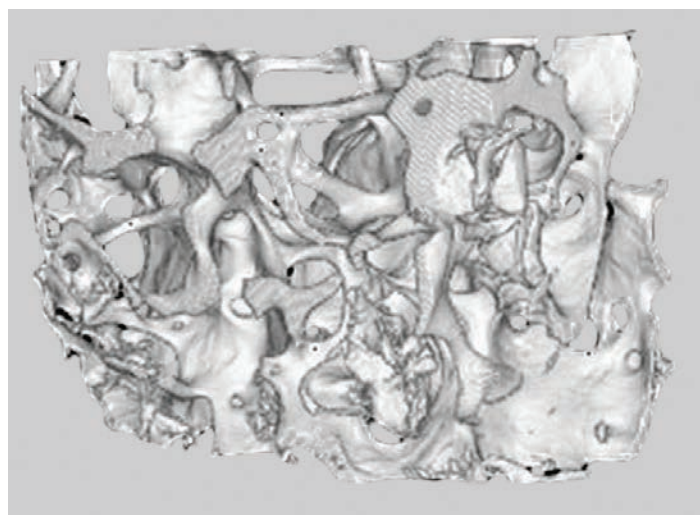
Ezen kutatások eredményeit is rendszeresen közöltem tudományos cikkekben (pl. *Pattern Recognition*), konferenciákon (*Firenze; Jeruzsálem* stb.), sőt felkértek, hogy írjak egy fejezetet egy a számítógépes tomográfia alkalmazásairól szóló könyvbe is (*InTECH*), ami úgy két éve meg is jelent.

Pillanatnyilag mivel foglalkozik?

2008 szeptembere óta egy párizsi Egyetem (a l'Université Paris Ouest Nanterre - La Défense)

Csontszövet

adjunktusa vagyok. A francia egyetemi beosztások különböznek az otthoniaktól, és a rendszer nem tesz különbséget az adjunktusi és docensi címek között.

Feladatkörömbe tartozik előadások tartása, szemináriumok és gyakorlatok vezetése (matematikából és kisebb mértékben informatikából), de ezek mellett önálló tudományos tevékenység folytatása is. Természetesen a szervezői munka sem maradhat ki, így például egy speciális harmadéves képzés tanulmányi felelőse vagyok, valamint a felvételikért is én felelek a fakultáson belül.

Milyen szakmai, tudományos és emberi pályát képzel ma magának?

A mostani állásom egy nagyon jó kompromisszum a tanítás és a kutatás ötvöztetésére. Ugyanakkor lehetőséget ad a szakmai előmenetelre, újabb, főleg tudományos/kutatási beosztások elnyerésére stb.

Így hosszú távon is ezen a pályán szeretnék maradni.

A magánéletben pedig most már lassan a család-alapításon lesz a sor.

Milyennek ítéli közéleti érzékenységét?

Említésre méltó közéleti tevékenységem nincs. Azonban figyelemmel kísérem mind az otthoni, mind a magyarországi híreket, politikai életet, a világháló nyújtotta lehetőségeknek köszönhetően.

Így napirenden vagyok az események zömével, és amennyire lehet, igyekszem értelmezni, kikövetkeztetni az összefüggéseket és motivációkat is, ebben a globalizálódó világban.

Mit nem kérdeztem meg, de fontosnak tartaná, hogy elmondja?

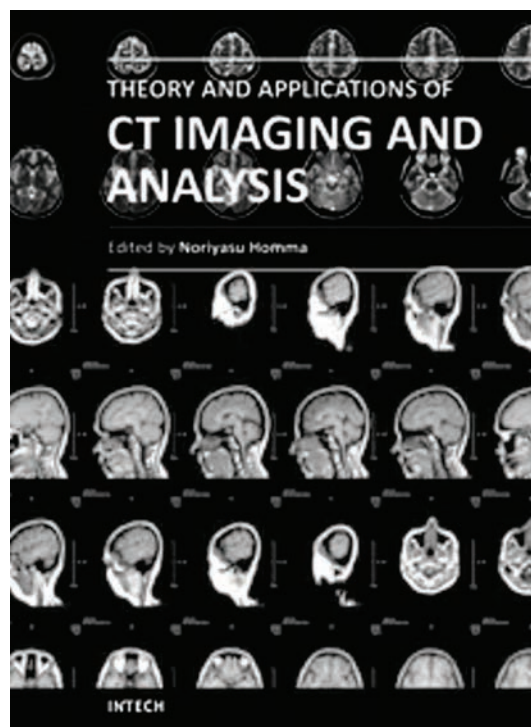
Talán még megjegyezném, hogy a sors különös fordulata volt az, hogy az egyetem elvégzése óta külföldön, távol a szülőföldtől élek. Nem mondhatom, hogy egy régen dédelgetett álmom vált így valóra, hiszen sosem vágytam arra, hogy máshol érvényesüljek, mint idehaza. Az érettségi után, az egyetem megválasztásakor is fontos volt az a szempont, hogy Temesvár földrajzilag közel van Aradhoz. Akkor még meg sem fordult a fejemben, hogy egyszer még hosszú távra Európa nyugati részébe fogok kerülni...

Amikor 2000-ben először kimentem Bordeaux-ba, akkor konkrétan csak egy évre szolt az ösztöndíj, ami remek alkalom volt a tapasztalatszerzésre, más ország, más kultúra megismerésére. De ahogy múlt az idő, minden természetes módon kezdett kialakulni, összefonódni, a doktori képzés éveit, majd a poszt-doktorátust, az adjunktusi állást stb. Végül is bekerültem az ottani vérkeringésbe.

Mint opció, mindig fennállt annak a lehetősége is, hogy hazajövök, de egyelőre jobb választásnak tűnt előnyben részesíteni azt a munkát és folytonosságot, amit francia földön kezdtem el. Igazából otthon azért mindig csak Aradon érzem magam, és igyekszem is minden adandó alkalmat megragadni arra, hogy rövidebb vagy hosszabb időre hazalátogassak egy kicsit feltöltődni.

Hogy mit hoz a jövő, azt nem tudhatom, de én minden esetre egy pillanatra sem vetem el annak a lehetőségét, hogy valamikor végleg hazatérjek.

Meggyőződéseim, hogy a lehető legjobbat kell nyújtani és helytállni ott, ahova a sors rendelte az embert.

VI Contents	
Part 3	CT Image Analysis for Radiotherapy 125
Chapter 8	Image Processing Methods in CT for Radiotherapy Applications 127 Boussion Nicolas, Fayad Hadi, Le Pogam Adrien, Pradier Oliver and Visvikis Dimitris
Chapter 9	CT-Image Guided Brachytherapy 143 Janusz Skowronek
Part 4	Advanced CT Imaging and Analysis 163
Chapter 10	An Approach to Lumbar Vertebra Biomechanical Analysis Using the Finite Element Modeling Based on CT Images 165 Haiyun Li
Chapter 11	Novel Computational Approaches for Understanding Computed Tomography (CT) Images and Their Applications 181 Oyeon Kum
Chapter 12	Use of Pseudocolor for Detecting Otologic Structures in CT 205 Moon Suh Park, Jae Yong Byun, Seung Geun Yeo and Ho Yun Lee
Chapter 13	Advanced Neuroimaging with Computed Tomography Scanning 213 Béatrice Claise, Jean Gabrillargues, Emmanuel Chabert, Laurent Sakka, Toufik Khalil, Vivien Mendes-Martins, Viorel Achim, Jérôme Costes, Thierry Gillart and Jean-Jacques Lemaire
Chapter 14	Synchrotron Radiation Micro-CT Imaging of Bone Tissue 233 Zsolt-Andrei Peter and Françoise Peyrin
Part 5	CT Imaging and Analysis for Non-Medical Applications 255
Chapter 15	Usability of CT Images of Frontal Sinus in Forensic Personal Identification 257 Ertugrul Tatlisumak, Mahmut Asirdizer and Mehmet Sunay Yavuz
Chapter 16	Enhancing Product Development through CT Images, Computer-Aided Design and Rapid Manufacturing: Present Capabilities, Main Applications and Challenges 269 Andrés Díaz Lantada and Pilar Lafont Morgado

Kérdezett: **Nagy István**

Tanári tábló

Érettségi vagy egyetemi végzéskor megjelennek a végzősök arcképeivel a tablók, legalább is az elmúlt időkben. Ma már inkább interneten örökítik meg a ballagók csoportját. Egy-egy régi tablón érdemes felfedezni az egykori tanárokat is, felidézni mondásaikat, szokásaikat vagy boga-raikat. Érdekes lenne elkészíteni az Arad megyei magyar nyelv és irodalom tanárok névsorát, akik az elmúlt században vagy akár századokban az anyanyelv ismeretére, szeretetére oktatták diák-jaikat.

Nem panaszkodhatunk, megyénkben mindig voltak kiemelkedő, hivatásukat felsőfokon művelő anyanyelvoktatók. Sosem voltak sokan, az 1968-as megújításkor is csak alig 22, ma 17 magyar nyelv és irodalom tanári állás van. Csak örvendhetünk neki, és köszöntjük közülük azt a négy pedagógus asszonyt, akik ebben a pillanatban gyermeknevelési szabadságon vannak, még akkor is, ha helyettesítésük nem volt könnyű feladat.

De búcsúzunk is, a közelmúltban távozottaktól. Olyan tanároktól, akik évtizedeken át meghatározó szerepet tölthettek be ebben a kis csapatban.

Dr. SÁNTA ALAJOS ebben a hónapban lenne százéves, a 99-et megélte, de a százat már nem. Szigorú volt megjelenése, tiszteletet igényelt tartásával, szavaival.

Bukovinában – akkor az Osztrák–Magyar Monarchiában – Istensegíts faluban született, csíki származású földműves család 13. gyermekeként. A kézdivásárhelyi katolikus gimnázium után öt évig a Gyulafehérvári Hittudományi Akadémia hallgatója lett, amelyet 21 éves korában végzett el. Katonai szolgálat után a kolozsvári Ferdinánd Egyetemen szerzett bölcsészeti diplomát. Nyolc évig a csíksomlyói Tanítóképzőben oktat, majd a tanügyi reform (1948) után Aradra kerül, ahol általános és középiskolában tanít 1974-es nyugdíjazásáig.

Sánta tanár úr több aradi iskolában oktatott, de szívügyének mindig a Kossuth utcai iskolát tekintette. Ha kellett, napokig házalt gyermekek után, az anyanyelvi oktatás mellett érvelt, magyarázott, vitatkozott, veszekedett.

1942-ben jelent meg könyve a bukovinai magyarok múltjáról, ami miatt később nem volt a hatalom kedveltje. Ez irányú kutatásai, csíksomlyói tanárkodása, innen eredő kapcsolata Domokos Pál Péterrel – mind olyan okok voltak, hogy ha valami magyar tanügyi baj volt Aradon, rendszerint kérdőre vonták még akkor is,

ha nem is tudott az esetről. De a komoly román kollégák is tisztelték tudásáért, egy kicsit zárkózottságáért, pontosságáért.

Áttelepült Magyarországra, majd a kilencvenes években adta ki két kötetben testvérbátyja, Sánta Pál írását *Húszezer mérföld a Csendes-óceánon* címmel.

Emlékszem, ha találkozott valakivel, és az megkérdezte, hogy hol járt, a válasz mindig az volt, hogy **egy helyen**. Ha pedig a kérdés úgy szólt, hogy hová tart, a válasz: **egy helyre**.

Titokzatos ember volt, szerzetes lélekben, tanár a katedrán. Diákja és tanártársa is lehettem. De elment. Nem kérdezem, hogy hová, mert tudom: **egy helyre...**

BARJÁK MÁRIA idén januárban, 71 éves korában Budapesten hunyt el. Aradi születésű, a Csiky Gergely Főgimnázium jogelődjében, a 3-as Középiskolában érettségizett, Kolozsvárott szerzett magyar nyelv és irodalom szakos oklevelet. Legtöbbet Fazekasvarsándon tanított, majd Gyorokon, a Mosóczy-telepi Általános Iskolában és az aradi 21-es (A. Vlaicu) Iskolában. Ez utóbbi intézményből ment nyugdíjba, több mint három évtizedes tanári pályafutást követően.

Nem írt könyvet, nem voltak kiadványai. De több száz gyermekkel megszerettette a verset, az olvasást, a logikus nyelvtani gondolkodást. A mai, hatvan év körüli fazekasvarsándi magyarok (szülők, többen már nagyszülők) most is jó néhány Ady-verset tudnak, magyar és székely népballadákból idéznek. Mert nem volt kötelező, öröm volt irodalmi estre készülni akkor abban a faluban, ahol csak egy telefon volt, az is kurblival működött. Másfél évtizeden át kerékpárral tette meg az utat a szentannai állomás és az iskola között, hőségben és fagyban. Csöndes, nyugodt, de roppant alapos tanár volt. A legutolsó, tavalyi iskolánakra betegsége miatt nem tudott eljönni, bár nagyon szeretett volna. Immár nyugdíjas korú egykori tanítványai nagyon várták.

Kívánságának eleget téve, hamvait a Duna nyelte el. Szavai, intelmei azonban csak akkor tűnnek el, ha már nem tud rá emlékezni egyetlen diákja sem.

Matekovits Mihály

Sánta Alajos tanár úrra,
halálának évfordulóján,
aradi barátai, volt munkatársai
gyászmisén
emlékeznek április 1-jén 7.30-kor
az aradi minorita templomban.

80 éve halt meg Strassnoff Ignác, a szélhámoskirály

A mai ember számára a Duna tévé nemrég vetített háromrészes filmsorozata révén ismerős az alakja. (A tévéfilm 1966-ban készült Keleti Márton valós dokumentumokon alapuló forgatókönyve alapján, a főszerepben Benkő Gyulával.)

Halálával 1933-ban többhasábos cikkben két alkalommal foglalkozott az *Aradi Közlöny*. Hogy mi köze volt Aradnak a világhírű, rokonszenves csallóhoz? Mindössze annyi, hogy az aradi direktor, Szendrey Mihály testvéröccse volt.

A nemzetközi hírű, kétes értékű híresség 1868-ban született Mátészalkán, kalandvágya már gyermekkorában jelentkezett. Még nincs tízéves, amikor családja nagy rémületére eltűnik otthonról, elcsavarog egy cirkusszal, ennek kézzelfogható eredménye, hogy jól megtanul németül.

Néhány középiskolai osztály elvégzése után, 18 éves korában írnoki állást kap a Kereskedelmi Minisztériumban, ekkor történik az első félrelépés, melynek indítéka a „nő” (Keresd az asszonyt – mondja a francia). Az imádott lányt drága ékszerekkel akarja levenni a lábáról, és mivel pénze nincs, egy barátjával elloppja és értékesíti a dohánytőzsde teljes készletét.

Mikola Menyhért, volt császári és királyi mesterdetektív szerint Strassnoff Ignác a Monarchia legnagyobb szélhámosa volt. Szerinte rendkívüli képességeit már mutatja az a tény, hogy 23 éves korában eladta az egész Vérmezőt a bolgárkertésznek számára.

„Bűnügyi aktái fél mázsát is nyomhatnak – írja róla egyik életrajzírója, Salga Attila –, ő volt az egyház és az arisztokrácia szellemes vámszedője, az élet színpadán rögtönzött szerepeket eljátszó zseniális kalandor, a nagyvilágot megjárt szélhámoskirály. Szípkázott az ötletektől.”

Kedvenc jelmeze a huszárfőhadnagyi egyenruha, ha ebben, cvikkerrel a balszemén valahol megjelent, mindenki tökéletes úriembernek hitte. Egy alkalommal Vaszary Kolos esztergomi hercegprímásnál úgy mutatkozott be, hogy ő Esterházy huszárfőhadnagya, és tudván, hogy a főpap a szívéen viseli a fiatal arisztokraták sorsát, feloldozást kért a főpaptól az elkövetendő öngyilkosságért, mondván, hogy ez becsületbeli ügy: ha a kártya adósságait azonnal nem fizeti ki, kénytelen föbe lőni magát. Az egyházi hatalmasság természetesen megszánta, és tetemes pénzkölcsönrel segítette ki a bajbajutott „herceget.”

Rászedett rendőrfőnököket, bankárokat, politikusokat. Például az első világháború idején Horvátországban „tárgyalt” mint Ferenc József megbízottja. Emlékezetes kalandja, mikor főtiszt egyenruhában, négyezer (egy másik adat szerint ötezer) szőrmebekecset rendelt a honvédségnek. A forgalmazónak azt javasolta, adják drágábban az árut, mert a hadseregnek van rá pénze, a hasznot pedig felezzék meg. Aztán felvette a busás előleget, majd nyoma veszett. Ugyanezzel a trükkel tonnaszámba igényelt lisztet, szalmát, zabot, kötőféket, mígnem egy szíjgyártó – akinek gyanússá vált – lebuktatta.

Nem ez volt az első eset, hogy börtönbe került, több mint 20 évet töltött fegyházban, de ott sem tétlenkedett. Egyszer, miközben a börtönigazgató házába küldték dolgozni, felhívott egy bútorkereskedőt, és eladta az egész lakberendezést. A vicc az, hogy fel is tudta venni a pénzt. Egy másik alkalommal, mikor írnokként dolgoztatták egy bútorgyárban, a szabadulása előtti napon egy egész vagon készterméket küldetett a saját címére, amit aztán, ahogy hazaért, el is adott. Első szabadulása után Szendrey jó útra akarta téríteni, beajánlotta az egyik újsághoz riporternek, ott aztán a választási kampányra szánt pénzt fölözte le. Barátnőjével „végigcsalták” az egész világot Párizstól, Hamburgtól az olasz Capri szigetén át Amerikáig.

1926-ban egyik szabadulása után megígérte, hogy jó útra tér, és elkezdte írni az emlékiratait, ezt egy német és egy francia kiadónak is eladta, mindkét helyről zsebre téve az előleget.

„Nem úgy írt, ahogy egy bokszozó írna egy lejátszott mérkőzés után, látszik a szövegén, hogy írás közben még egyszer élvezettel élte át az eseményeket” – értékeli művét Salga Attila. A legendás szélhámos ebben az alkotásban fogalmazza meg az elveket, amelyek szerint cselekedett, és ezek nem is rosszak: „Meg kell szerezni mindent lehetőleg még ma, mert holnapra talán már semmi se marad! Ne vegyél el semmit, intézd úgy, hogy önszántukból adják!”

Legendák is keletkeztek róla, ezekben úgy szerepel, mit a szegényeket segítő Rózsa Sándor. Egy ilyen esetről az *Aradi Közlöny* számol be. Debrecenben igazságot szolgáltatott egy keservesen zokogó cselédlánynak, akit a gazdája szexuálisan kihasználta, aztán kidobott. A férfit pisztollyal kényszerítette, hogy tekintélyes összegű

pénzt adjon áldozatának „mert az ilyen gazemberek nem meggyőzést, hanem fegyvert érdemelnek” – mondta a leányzónak a tett végrehajtása után.

Strassnoff Ignác 64 éves korában, a debreceni kórházban halt meg tüdősorvadásban (az aradi újságíró szerint májbajban), és a halála előtti években jó útra tért. „A zseniális nagy kalandornak feledhetetlen, legendává dagadt nagy jelenetei voltak az élet színpadán, (...) hírhedt esetei túléltek saját korukat” – írja az *Aradi Közlöny*, mikor beszámol hősünk „utolsó nagy kalandjáról”, az elmúlásról.

És milyen igaza lett az újságírónak. Eddig három róla szóló könyvet találtam, Radó István 1932-ben, Frank László 1966-ban, Salga Attila 2005-ben írt életéről, szerelmeiről, kalandjairól, vannak róla német és francia nyelvű kalandregények, nem is beszélve az emlékiratai alapján készült Keleti Márton-filmről.

A sors ironiája, hogy az ugyancsak országos hírű, becsületben megöszült, a közösség érdekeiért fáradozó bátyjáról, Szendrey Mihályról – a *Szövétnek* egy régi számától eltekintve – még egy tanulmány sem íródott. (Talán az aradi színháztörténet most készülő második kötete szolgál neki némi kárpótlásul.)

Piroska Katalin

Forrás

Salga Attila, *A mátészalkai kalandor regényes élettörténete*. Debrecen, 2005.

Fencsik Tamás, *A svindlerkirály*. MMM Magazin on-line 2012. 3. évf. 7. szám

Aradi Közlöny, 1933. július 12.

Azt írta az újság

Érdekességek a Rákóczi-nótáról, a tárogatóról és Simonyi óbesteréről

Ma sokan tudják (és így volt ez a múlt század 30-as éveiben is), hogy a tárogató a kuruc korhoz kapcsolható fúvós hangszer, ezen játszották a népszerű Rákóczi-nótát is, de eredetét és a hozzáfűződő legendákat, valószínű, hogy kevesen ismerik. Így voltam vele én is, ezért figyeltem fel az *Aradi Közlöny* 1932. március 27-i számában megjelent cikkre, melyben Móricz Pál így ír:

„Népünk mende-mondája szerint Rákóczi a veszített csatája után a hegyek közé tévelyedett el egyik szolgálójával, s az Erdély elvesztése miatt feldúlt lelkű fejedlemnek itt hegedülte el a rikató és vigasztaló melódiákat egy kóbor zenész, Barna Mihály cigány. Midőn Rákóczi megnevezte magát előtte, kegyelemből azt kérte, hogy ezt Rákóczi nótájának nevezhesse el. A melódiát Vanczek, gyulafehérvári kanonok kottázta le Barna Mihály Czinka Panna nevű rokonának, a híres cigány muzsikusnőnek a hegedülése után.”

A tudományos kutatások alapján azonban a nóta valószínűleg a 18. sz. 30-as éveiben keletkezett, így Rákóczi kedves udvari hegedűsének, Barna Mihálynak a szerzősége nem bizonyítható. A dal a kései kuruc költészet egyik legszebb darabja, mondanivalója sokáig időszzerű maradt, és mint kuruc hagyomány a Habsburg-ellenes küzdelmeket szolgálta. Többek között ismerte Csokonai és Kazinczy, meghihlette Kölcseyt és Petőfit is. Megközelítőleg 20 változatát jegyezték le, melyek eléggé eltérnek egymástól.

Olvassuk, mit is ír tovább a szerző:

„A kuruc világban leginkább a tárogatón vagy töröksípon játszották, amely hangszernek igazán megrázó a hangja, mert a síró, jajgató emberi hangra emlékeztet. A kuruc zászlók lehanyatlása után azonban a tárogatózást, a tárogatók készítését eltiltották, az elkobzott hangszereket pedig elégették, mint például a majtényi fegyverletétel után egész máglyarakás volt belőle a szatmári piacon. (...)”

Alapvetően kétféle tárogatóról beszélhetünk. Az egyik a régi töröksíp tárogató, amely Közép-Ázsiából származik, és valószínűleg a honfoglaláskor hoztuk magunkkal. Ez kb. 40 cm hosszú, vékonytörzsű, nagyon szélesre kitölcséresedő, billentyű nélküli hangszer, melyet a mai oboához hasonló kettős nádnyelvel szólaltattak meg, a töröksíp hangszer családba tartozik, és többféle változatát nagyon sok nép használta Kelet-Ázsiától Nyugat-Európáig különböző nevekkkel (zurna, schalmei, szornaj, szuona). Magyar vonatkozásban régen a tárogatósokat síposoknak vagy igriceknek hívták. Írásos feljegyzések róla a XV. századtól vannak, mint töröksíp tárogató.

Hogy mi köze van Simonyi óbesternek a tárogatóhoz? Erről Móricz Pálnak érdekes története van, amely így hangzik a cikkben: „Az utolsó tárogatót azonban nem égették el a szatmári piacon, ahogv Rákóczi nó-

Kuruc tárogató

A leírás valószínű, hogy nem kitaláció, hiszen feljegyzés van róla, hogy 1790-ben, mikor visszahozták a koronát, Nagyváradon az ennek tiszteletére rendezett ünnepségen tárogatók és trombiták hangjára gyülekeztek a résztvevők. (Érdemes megemlíteni, hogy 1790 júliusában az aradi bandérium 80 embere őrizte Budán a Szent Koronát.) Simonyi ezrede 1818-tól tartózkodott a Várad melletti Diószeg, illetve Békés, Debrecen és egyéb környékbeli települések területén, tehát ebben az időben valóban hallhatták a tárogatót, de a többi feltehetően legenda, mert 1809-ben Fusz János így ír a hangszerről: a magyaroknak a legrégebb hangszere a háborúsíp (a tárogató régi neve), melynek hangja nyekergő, fülsértő, túlságosan messzire hangzó. Ezért nem

[illegible]

32 Szövetség, 2014. február

Hogyan köszönnek?

Nemcsak a „ruha teszi az embert”, hanem a köszönés módja is. Mondhatnám úgy is, hogy „madarat tolláról, embert köszönéséről” (vagy nem köszönéséről).

Ezt is „mindenki másképp csinálja”. A *Színházi Élet* című hetilap 1918-ban így ír erről:

„A néger törzsek leguggolnak egymással szemben, a lapos orrukat összedörzsölik, ez az alászolgája, a van szerencsém, a jó napot kívánok. Édes Istenkém, milyen jó is kegyed, hogy nálunk nem ez a divat. Itt vastüskés abroncsot szorítanak a drága primadonnák a homlokukra, ha egymás elé guggolnának, s miközben elcsicseregnek: hogy vagy drágám, bűbájos a kalapod, – agyonszurkálnak egymást. Neves színpadi szerzők, írók, hírlapírók, színészek elmés szerkezeteket találnának ki, hogy ne maradjon orra, szeme annak, akit barátságosan üdvözöltek. Nem zárkozhatom el, hogy elismerésem ne fejezzem ki a magasabb hatalmaknak, akik kitalálták: elég a köszönéshez, ha kalapját emeli meg az ember, vagy biccent egyet a fejével.”

Ezután a cikkíró csokorba gyűjti, hogy a korabeli híres emberek, ismert írók, színészek hogyan köszönnek. Ebből következi egy kis ízelítő:

Bródy Sándor: a drága Sándor bácsi ül a korzón, és fogadja a köszönéseket, nem mindenkit ismer, de őt mindenki ismeri, mégsem tesz különbséget, mindenkinek így fogadja a köszönését: **Szervusz, fiúka, hogy vagy, hogy vagy, az a fő, na szervusz, fiúka.** (Ez nála a fogadjistén.) Ha idősebb a köszönő, még hozzáteszi: **mit csinál a gyerek?, ha fiatalember: jányok után szaladsz? mit csinálnak a jányok?**

Molnár Ferenc: a legudvariasabb ember a világon, sietni kell az embernek, ha meg akarja előzni. A klubban rámosolyog a barátaira, aztán gyorsan, kedvesen köszön: **szervusz, van szerencsém.** Az utcán mélyen megemeli a kalapját.

Csortos Gyula: igen tehetséges köszönő, csak ismerőseit köszönti. Művészi esemény, ahogy Csortos meglóbálja a kalapját. Csodálatos ívet ír le a kalap, fejét lassan fordítja a köszönő felé, és egész hangosan mondja: **jó napot kívánok.**

Krúdy Gyula: rá se néz arra, akit üdvözöl. Fejét kissé oldalt hajtja, kezével megböki kalapja karimáját, nagyon lassan mond valamit. Ismerősnek kijár a **szervusz**, ismeretlennek a halk **jó napot**-féle.

Karinthy Frigyes: mindenkit egyformán üdvözöl, meglóbálja kalapját, hirtelen odavágja: **Nagyon sietek** – és elsiet. Ha egészen ismeretlen, akit köszönt, akkor nagyon siet, ha jó ismerős, még jobban siet.

Beregi Oszkár: ahogy megy az utcán, fehér felhő veszi körül. A fehér felhő sok fehér ruha, fiatal bakfisok egész serege, amely körülveszi. Ha üdvözlik, elnézést kérően mosolyog, mintha azt mondaná: ne haragudj rám, kérlek, nem tehetek róla, hogy így szeretnek.

Szenes Béla: a köszönésben is elvei vannak, bevált, idősebb írónak nem köszön, nehogy azt gondolják, hogy dörgölőzni akar hozzájuk, az ismeretlent azért ölelgeti össze, lássa a szerencsétlen, hogy ő, aki már beérkezett, milyen kedves és közvetlen.

Nyárai Tóni: messziről feléd libbenti cilinderét. Hozzád siet, egészen eléd áll, szorosan eléd, s bizalmasan, nem erősen, de érezhetően megbök a térdével. Ha nagyon szimpatikus vagy Tóninak, könyökével is beléd vág. Minél szimpatikusabb vagy, annál inkább bököd.

Szomaházy István: fiatalosan köszön, összecsapja bokáit, keményen, katonása meghajtja a fejét.

Latabár Árpád: így üdvözli ismerőseit: **Hogy vagy? Hogy állsz anyagilag?**

Virányi Sándor: szalutál, nem a kezével, hanem a botjával. Ez a bot rendszerint lovaglópálca, a kalapjához érinti, s röviden ennyit mond: **Adjon Isten!**

Kőváry Gyula: mint a legtöbb humorista, utálja az emberiséget. Egy-egy köszönése valósággal könnyebb testi sértés.

Heltai Jenő: Ha színésszel, színésznővel találkozik így köszön: **No, szerep, szerep?** Ha család barátjával: **No, a gyerek, a gyerek?** Ha szerzővel: **A darab, a darab?**

Kemény Simon: közömbös köszönő. Tőle sem érdemes megtanulni a köszönés művészetét.

Jób Dániel: nincs elragadtatva, ha üdvözlik az utcán. Ha csak lehet, elblicceli a köszönést.

Szirmay Imre: köszönését évek óta utánozza a Duna-korzó fiatalsága. A walesi herceg köszönt így, ily felséges pózzal, ily nemes leereszkedéssel.

Orbók Attila az *Aradi Közlöny* 1932. január 12-i számában az emberi jellemmel társítja a köszönés módját. (Tőle származik a bevezetőben közölt átalakított közmondás is.

Eszerint vannak:

- szomorú köszönők: a rosszul keresők vagy adósok;
- lelkes köszönők: akik annyira igyekeznek a köszönéssel, hogy nem lehet őket megelőzni (Vajon csak udvariasak, vagy akarnak valamit?!);
- ravasz köszönők: a fukar, önző, érekberekre jellemző (nekik biztosan rejtett céljaik vannak);
- kivárákos köszönők: türelmesen állnak, amíg a másik kezdi el a köszönést;
- nem köszönők: úgy gondolják, nincs értelme, hogy a másinak minden jót kívánjanak.

Mennyire volt igaza? Ezt mindenki eldöntheti saját tapasztalatai alapján.

Egy biztos, a bonyolult alá- és felérendelési viszony miatt (fiatal-idős, nő-férfi, beosztott-főnök, ülő-álló és így tovább) nem egyszerű megtalálni a módját a helyes köszönésnek. Még cifrább a szabály, ha a férfi fején kalap van: ki, mikor, melyik kézzel vegye le. Arról már nem is beszélve, hogy az újabban divatos, idegenből átvett vagy rövidített formák (helló, csüsz, csaó, szia, szevasz, szíóka) használata sem mindig egyértelmű, hiszen elég furcsán hat (nekem legalábbis) például, ha két nagymama korú hölgy köszönti egymást úgy, hogy „szia”. Így aztán sokan úgy oldják meg a bonyolult problémát, hogy inkább nem köszönnek, bár valószínűbb, hogy erre a kategóriára vonatkoztatva az 1932-es *Aradi Közlöny* cikkírója látja jól a helyzetet.

Régen falun mindenki köszönt mindenkinek, és nem filozofáltak azon, hogy kinek mit mondjanak. Napjainkra a köszönést is jól elkomplikáltuk.

Piroska István

Kilenc éven keresztül népszerű kiadvány volt az anyaországi **Várak, kastélyok, templomok**. 2005 márciusa és 2013 decembere között a történelmi és örökségturisztikai folyóirat 54 lapszáma jelent meg összesen mintegy félmillió példányban, több mint 6000 ábrával. Most abbamarad.

Kósa Pál főszerkesztő *Elköszönő*-jében írja: „Szomorú vagyok, mert napról napra tanúja lehettem annak az egyre reménytelenebb küzdelemnek, amit lapunk fennmaradásáért folytattunk... Az utolsó négy év mutatói egyértelművé tették, hogy nem tudjuk már a tizedik évet kihúzni.”

A lap e formában megszűnik. A kiadó viszont nem fordít háttal az örökségturizmusnak. Az újság online változatának működtetése mellett „kézzelfogható” kiadványokat is kínál hűséges olvasóinak. 2014 márciusában jelenik meg a kilenc év teljes anyagát tartalmazó digitális DVD. Várjuk!

Ugyanez a kiadó jelenteti meg *A Kárpát-medence turisztikai atlaszát* 2 kötetben. Ennek I. kötete az épített örökséggel foglalkozik, a II. kötet *A természeti örökségünk* címmel 2014 második felében jelenik meg.

Sok sikert terveik megvalósításához!

M e m o á r

Apám, a kalandozások kora után (II.)

Az árvaházban a legnagyobb fenyegetés az volt, ha nem tanulnak rendesen, mehetnek inasnak. De nem valamelyik szőrösszívű árvagyerek-nyúzó mesterhez, hanem az árvaház saját műhelyében tanulhatott mesterséget. Különbözik mindenki abban az iskolában tanulhatott, amely a képességének megfelelt. Gyuszi a fa- és fémiparit végezte el, és a Lengyel bútorgyárban kezdett el dolgozni.

Édesapám a Felsőfokú Kereskedelmi Iskolába járt, és közben evezett. Piros Dénes könyvében meghatottan találtam meg a nevét az ígéretes tehetségek között. Bukarestben felvételizett a Kereskedelmi Akadémiára. Hogy az milyen fontos esemény volt az életében, az a fénykép is tanúsítja, amely a felvételi vizsga ideje alatt készült, és „az Akadémiára menet” feliratot viseli a hátán. Fiatal apám bizakodással teli lépteit örököltte meg. A vizsga

eredménye „reușit fără loc”, amely számára a kurzusok látogathatóságát biztosította, de sajnos nem volt miből fenntartania magát. Örök tüske maradt a lelkében, hogy nagynénje a tisztességes vasutas nyugdíjából nem áldozott erre. Már nem emlékszem a számokra, de jövedelmük töredékéről lett volna szó. Még csak nem is rosszindulatból utasították vissza a támogatást, egyszerűen nem tulajdonítottak fontosságot a továbbtanulásnak. (Ugyan mihez kezdés aztán, édes fiam?)

Valahányszor nem olyan volt a tanulmányi eredményem, amilyent elvárt tőlem (hamarabb bocsátotta meg a hetest, mint egy kilencest), reagálásában benne volt a szemrehányás, hogy nekem van lehetőségem tanulni, sőt csak az a dolgom. Nem kellő módon élni vele, megbocsát-hatatlan bűn.

Ezután a textilgyárba került tisztviselőnek. Mesélt az akkori évek hangulatáról és az öreg bóróról is, aki minden nap körbejárta az üzemet, hátán összekulcsolt kézzel, látszólag csak maga elé nézve. Visszaérve az irodájába pontosan tudta, mi a helyzet a műhelyekben. Azokat is meglátta, akiket lopással gyanúsított, mert a fizetésükből nem telhet ilyen jó cipőben munkába járni. Soha nem tévedett, senkit sem figyeltetett meg feleslegesen, mert tisztelte munkásait, alkalmazottait. Természetesen akkoriban tisztviselőnek lenni megbecsült beosztás volt, iskolázottság, tudás kellett hozzá. Sokat nyomott a latba a megfelelő kézírás is.

Az egy későbbi történet, hogy egy adott pillanatban a tisztviselő az éppen csak megtúrt kategóriába tartozott a parasztsággal és a munkásosztállyal szemben. De ez már az '50-es évek muzsikája. Hogy kit milyen kritériumok alapján ítélték valamire alkalmasnak vagy nem, azt közvetlenül nem tapasztalhattam. Kezembe került viszont a kereskedelmi vállalat dolgozóinak a jellemzése az '50-es évek legelejéről. Ezen a név, életkor stb. mellett szerepelt a társadalmi osztálya, majd a jellemzés. A szóhasználat a kornak megfelelő, de nagyon sok és árnyalt kategóriát használ a „politikai felkészült”-től az inaktívig. Ebben nem találtam tendenciózusságot.

A következő két évben már egyre kevesebb elemből állt össze a mozaik, egyre sematikusabb lett. Valami olyasmi érződik, hogy ha kérjük, hát megcsináljuk. Nem állítom, hogy nem készült személyről komoly következményekkel járó jellemzés, de ilyen – nyilvánvaló – nem kerülhetett a kezembe.

Volta kedves kollégái, főnökei, akiket szeretett és tisztelt (Barják Imre, Kaupert mérnök), de olyanok is voltak, akikről igyekezett távol tartani magát. Egyik utolsó főnökére neheztelt ugyan, mert amikor jókedve volt, elvárta, hogy mindenkinek az legyen, amikor rosszkedvű volt, jobb volt hallgatni. Szóval hangulatember volt, de szegény apám más vezetői hozzáálláson nevelkedett. Nem sokat vitatkozott főnökeivel (kollégáival sem), mert nem volt bőbeszédű, nem akart problémát maga körül. Közben édesanyám, a polgári elem, a rossz káder végre bérelszámoló lehetett.

Később, amikor én is textilgyári lettem, miattam hallgatott. Igyekezett jó tanáccsal, használati utasítással szolgálni a gyári élethez, hogy minél zökkenőmentesebben vehessem a rajtot. Elmondta, kiről mit kell tudni, mire számíthatok a környezetemben. Előre készült leendő kollégáimból, titokban az egyiknek a „szárnyai alá” ajánlott, hogy minél kevesebb gondom legyen a beilleszkedéssel. Legfontosabb tanácsa az volt, hogy ne sokat pofázzak,

hanem végezzem a dolgom úgy, ahogy jónak látom. Igyekeztem. Szerencsére már inkább szakmai küzdelmek maradtak a számomra.

Több mint negyvenévi munka után ment nyugdíjba. A vezetőség megígérte, hogy az ennyi évi hírséget egy szép prémiummal jutalmazza. Eleinte várta, aztán csak legyintett, hogy manapság annyit ér az adott szó. Nem annyira a pénzről volt szó, mint a megbecsülésről. Amikor kitettem a gyászjelentését a gyár kapujára, talán eszükbe jutott, hogy megfélelkeztek róla.

A gyermekkor múltával az ember önkéntelenül is elemzi a szüleit, a környezetét. Néha másképp látja a valamikor nagy felnőtteket, de az is előfordul, hogy máshová helyeződnek a hangsúlyok. Rá úgy emlékszem, hogy sohasem panaszkodott, ha a gyermekkoráról mesélt. Ez az írás is azt igazolja, hogy vidám, kalandos történetekként jutottak el hozzánk. Elmaradtak az olyan érvelések is, hogy „de bezzeg nekem...”, csak a tanulásról nem volt hajlandó vitázni. Minden erejével azon igyekezett, hogy biztonságban tudjuk magunkat. Legyen elegendő tüzelő, élelem, elegendő szeretet. Pedig nem volt soha túláradó puszi-lós, ölelős fajta, de hogy mennyire tudott a tekintetével simogatni bennünket, éreztük, ahogy nőttünk. Talán a gyermekkor bizonytalansága köszönt vissza, amikor édesanyám elküldte 2 kg almáért a piacra, az árából boldogan jött haza négygel, természetesen az annak megfelelő minőségűvel. De lehet, hogy egyszerűen csak „férfi módra” vásárolt.

Végiggondolva az életét, amelyet a történelem sok „változatossággal” tarkított – egy volt a sok olyan ember közül, akik nem kívántak nagy történelmi pillanatokot. De ha már adódott, próbáltak abban helytállni. Kevés beszédű, zárkózott alakja úgy áll előttem, mint aki példát tudott adni emberi tartásból, az adott szó tiszteletéből. A helyzetet saját érdekeire felhasználó, kihasználó típusból mindig is volt. (Ne higgyük, hogy csak most van!) Utálta a kétkulacsosságot, a köpönyegforgatást. Nélkülözésekkel teli gyermek- és ifjúkora ellenére nem lett osztályharcos múltú, elnyomott proletárgyerek. Magyarának vallotta magát akkor is, amikor németisége előnyt biztosított volna számára. Rómán iskolázottsága ellenére bennünket magyar iskolába küldött, de soha nem uszított senki ellen. Nincs ebben semmi különleges, és ez (kellene, hogy legyen) a világ legtermészetesebb dolga.

Móré-Sághi Annamária

ANEKDOTÁK TÉRBEN ÉS IDŐBEN

Leánykérés

Baracsi Levente református tiszteletes mesélte nemrég az alábbi esetet. Ő pedig egy Bihar megyei kollégájától hallotta a történetet. Tartalmában és nyelvezetében akár századelős adomának is tekintethetnénk, ám nem az, hanem 21. századi életkép, pardon, sztori.

Főszereplője egy negyvenhez közeledő agglegény lelkész. A vidéki faluban szolgáló tiszteletest váltig biztatták barátai, hogy bizony már nagyon meg kellene nősnie. Nos, de kis helyen nem túl bőséges a választék, hiszen emiatt se kapkodta el hősünk a nősnést. Most azonban erősen elhatározta, hogy a dolgok végére jár, és ha jóra való fehérség akad útjába, sok habozás nélkül nőül veszi. Ajánlottak is neki hamarosan egy közeli faluban eladó lányt. Még hozzá lelkész kollégának a leányát. Nekiveselkedett, és szép levelet írt, amelyben közölte a nagytiszteletű úrral, hogy amennyiben nem veszi tola koda s n a k, va sárnap délu t a n leánykérés címe n tiszteletét tenne.

Postafordultával meg is érkezett a válasz, amelyben tudatták, hogy szívesen látják. Nos, hát a jeles napon szépen kiöltözve, kezében egy csokor virággal meg is jelent a nagytiszteletű kolléga úr házában, ahol egy csinos hölgy fogadta. Emberünk udvariasan meghajolt, bemutatkozott, átadta a csokrétát, és az egyenes beszéd híveként előadta, hogy mi járatban van, majd elhangzott a bűvös: „Ezennel tisztelettel megkérem a kezét. Mi nagyon összeillene, hiszen kegyed első látásra tetszik nekem.”

Ebben a pillanatban az ajtóban megjelent a házigazda egy fiatal szépséggel:

– Kedves uram, ő már asszony. A kisebbik lányom a hajadon.

Hősünk nem jött zavarba. Nézte, hasonlított a két leányzót.

– Kegyed is megfelelne. De kérem – fordult az idősebbikhez –, mondja el neki, miről van szó. Még egyszer én ugyanis nem mondom el.

Borbélymunka

Ugyancsak Baracsi tiszteletes mesélte diákéveinek egyik humoros történetét.

Kolozsvárott a protestáns teológia kar hallgatói között akadt két egypetűjű ikertestvér. Mint két tojás, annyira hasonlítottak egymáshoz. Ki is használták a lehetőséget, és sokszor „helyettesítették” egymást. Egyszer alaposan megráfázták a közeli borbélyt. Miután a mester elvégezte a hajvágást és a beretválást, a vendég hosszasan mustrálgatta ábrázatát a tükörben.

Valami baj van? – aggodalmaskodott a Figaró.

– Hát csak az, hogy ez a munka után a hajam meg a szakállam egy fél órán belül vissza nő.

– Ne járassa velem a bolondját, fiatalember. Negyedszázada dolgozom a szakmában. Ha így van, akkor én egy évig ingyen megnyírom, borotválom és még egy üveg jó bort is adok ajándékba.

Fél óra múltán lement a műhelybe a másik fiú.

A mester majd hanyatt esett. Nem hit a szemének. Ugyanígy álmélkodott a két másik várakozó vendég.

Hogy behajtották-e az évi ingyen hajvágást és beretválást, arról nem szól a fáma.

Egy XX. századi Svejke

Sokszor eszembe jut, hogy a kötelező katonai szolgálát megszüntetésével egyidejűleg megcsappantak az „angyalbőrös” történetek, amelyek az anekdotakincs és a humor kiapadhatatlannak tűnő forrásai voltak.

A minap hírt kaptam egy régi diáktársamról, bajtársamról, aki szellemes beköпéseivel, a katonaság iránti alig leplezett ellenszenvével elviselhetőbbé tette az akkoriban teljesen szovjet mintára megszervezett szoldateszkát és az egyetemi hallgatókra kirótt szolgálati időt. Vele a leszerelés után megszakadt a kapcsolatom, és hogy kereken fél évszázad múltán megtudtam, hogy egy Ilfov megyei községben nyugdíjas tanárként él, őszinte örömmel töltött el.

A külsőre is teljesen Szejke típusú regáti kollégámmal esett meg az, hogy esti gyakorlaton a vaksötét mezőn kellett az alkatrészeire szétszedett Kalasnyikovot egy perc alatt összeszerelni. Mindenki meglepetésére a kétfelkezes C. 40 másodperc alatt végzett a művelettel. Jelentette, hogy idő előtt elkészült, még hozzá takarékosan. A kiképzőtiszt erre felkapta a fejét. Hogyhogy? A katona azonnal fapofával közölte, hogy a géppuska összeállt, de még maradt belőle egy revolverre való alkatrészhalmaz.

Ő volt az, aki a délutáni kötelező tanulási idő (egyetemistaként tisztí kiképzésben részesültünk) alatt levelet írt a barátnőjének. A politikai tiszt észrevette, elkobozta az irományt, és hogy a „diák-katona elvtársat” kellően megalázza, felolvasta az alakulat előtt. A várt pikáns részletek helyett a civilben költő lelkületű bölcsész egy akkoriban népszerű sláger szövegét idézte levelében, amire együtt táncoltak barátnőjével bevonulás előtt. A várható harsány rö-

högés helyett síri csend fogadta a levélpapírt diadalmasan lobogtató kapitány felolvasását, és ez a hatás mindennél jobban felbőszítette a „politrupot”.

– A szirupos slágereket igen, de a spanyol polgárháborúban énekelt partizándalt bezzeg nem tudja, katona elvtárs. Azt, hogy: „Hej, te bunkócska, te drága...” – üvöltötte magából kikelve.

– De tudom – hangzott a váratlan válasz.

– Akkor fújja itt el.

Mikor C. rázendített, a harmadik szónál felharsant a röhögés. Mindenki tudta, miről, azaz kiről van szó.

Persze volt más is. Masírozás közben a Republica, măreață vatră című katonadalt, amikor csak lehetett jó néhányan, C-vel az élen „măreață vadră”-nak énekeltek.

De nem ezzel tette be maga mögött a kaput, hanem a leszerelést megelőző vizsgán adott válaszával, amin teljesen kiakadt a háromtagú katonabizottság. C-től ugyanis azt kérdezték, hogy tisztként milyen parancsot ad alakulatának, mikor meglátja az atomtámadásról valló gomba alakú sötét füstöt.

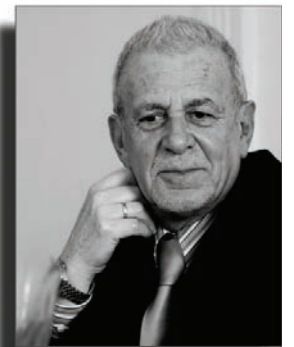
Nemes egyszerűséggel azt válaszolta: „hátraarcot vezényelek, és lábujjhegyen elindulunk a temető felé.”

Most, hogy felelevenítem, aligha ellenállói megfontolásból, csupán csak állandó feltűnési viselkedéséből és heccmesteri lényéből fakadó tetteit, újfent csodálkozom, hogy merészségéért elkerülte a katonai törvényszéket vagy egyéb jellegű tortúrát. 1964-et írtunk. Ekkor kapta az első oldalvágást román részről a szovjet politika. A hadseregben belül pedig mindennél jobban féltek a kiszűrődő botrányoktól. Talán ezért úszta meg bajtársam viszonylag simán szejki szókimondását.

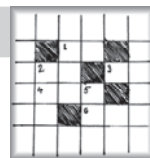
Cica sztory

Pomogáts Béla, a kiváló pesti irodalomtörténész tavaly novemberben a Kölcsey Egyesület meghívására Aradra érkezett, és Szántó Györgyről tartott előadást. Az előadás után igen jó hangulatban beszélgettünk, felelevenítve korábbi aradi útjait. Szóba került a vendég egy kedves, régi hobbija. Pomogáts ugyanis közismerten nagy macskabarát. Elmesélte, hogy jelenleg „csak” négy cica lakik otthonában, s nevetve újságolta, hogy egy író–olvasó találkozó után az egyik hölgy egészen sajtáságos bókkal „lepte” meg:

– Ön a legjobb macskairó – mondta kedvesen a hölgy, aki, emlékezete szerint, nem is volt „szőke.”

Puskel Péter

Halotti beszéd

25 éve, 1989. február 21-én hunyt el az 1990-ben posztumusz Kossuth-díjjal kitüntetett **Márai Sándor** magyar író, költő, újságíró. Halotti beszéd című költeményének első és második sorát idézzük folytatólagosan a vízszintes 1., függőleges 10., 24., vízszintes 28. és függőleges 24. szám alatt.

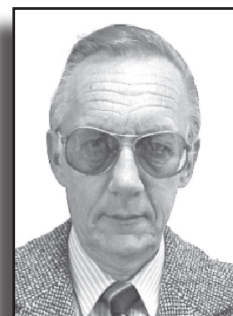
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	E↓
10					11					
12			13	14			15			16
17		18		19		20			21	
22		23	24					25		
26	27						28			É↓
29			30			31			32	
33		34			35			36		
37				38			39			40
41			42			43			44	
L↓		45	K	46				47		

VÍZSZINTES: 10. Végek nélkül cserél! 11. Vissza: továbbítás, közvetítés 12. Cirkónium 13. Az ókori Karthágóban élt föníciai eredetű nép 15. 15. Párosan csíp! 16. A C-dúr hangsor harmadik hangja 17. Szélhárfa 19. Fordítva: a valóságot hüen tükröző, neki teljesen megfelelő, igazi tényállás 22. Római ezer 23. Közösségi rendeltetésének ünnepélyesen átadó 25. Ijesztő, gyötrő látomás (ékh.) 26. Vászonra kenve és a bőrre vagy sebre helyezve gyógyító hatású szer 29. Végek nélküli zene! 30. Germánium 31. Bármely dúr hangsor első hangja 32. Lesothói gépkocsik nemzetközi jelzése 33. Leereszkedő jóindulat, nagylelkű pártfogás 35. A csermelynél is kisebb folyóvíz 36. Lóbetegség 37. Kulacs betűi 39. Utóirat rövidítése 40. Az áramerősség mértékegységének a rövidítése 41. Tojás, németül 42. Nem létezik 44. Költői íme 46. A kötelességteljesítést megkövetelő, a hibákat, hanyagságot megbüntető.

FÜGGŐLEGES: 1. Tartozást, kötelezettséget ki- egyenlít 2. Cipésszerszám, de 100 négyzetméternek megfelelő terület-mértékegység is 3. Hevesen ráncigál, részekre szakít 4. Japán gépkocsik nemzetközi jelzése 5. Összevissza szántá! 6. Végtelenül tág! 7. Angol tét, amit a lóversenyen a hivatásos fogadó ígér (fonetiku- san) 8. Ló szőrzetének tisztítására való nyeles eszköz 9. Vas 14. Urán, gallium és szelén vegyjele 18. Újság, de tárgyak sima felülete is 20. Savmaradéknak fém- mel alkotott vegyülete, de ételízesítő is 21. Vadgalamb, gerlice 27. Fordítva: idegen női név 28. Az Alpokból eredő olaszországi folyó 31. Doktor rövidítése 34. Gal- lium 35. Kevert szén! 36. Kérdő névmás 38. Kubai, olasz és svéd gépkocsik nemzetközi jelzése 39. Össze- vissza súg! 43. Féldeci! 44. Kelta eredetű európai nép 45. Római egy 47. Régi, ódon.

A Szövetség legutóbbi számában megjelent **Miatyánk** című rejtvényünk helyes megfejtése:
„előbb vagy utóbb övé lesz/ a hatalom és a dicsőség!”

Lészay Béla

Búcsúzunk

„Oh, áldott föld, szent sírhalom,
Szálljon reád csend, nyugalom!”

(Benedek Elek)

Búcsúzunk Princz Kulcsár Máriától

December végén érkezett a szomorú hír: elhunyt Princz Mária, a *Szövétnek* és sok aradi ember barátja. Tudtuk, hogy beteg, de gyógyulása reményét nem adtuk fel. Ezzel a néhány sorral búcsúzunk az Alma Mater Köln alapító tagjától, az egykori aradi diáktól, aki férjével és fiával mindig készségesen segített, ha Aradról indult a kérés.

Régi lényének vidámságát és emlékét megőrizzük.

Marika! Nyugodj békében!

Szövétnek

A *Szövétnek* nonprofit jellegű, alapítványi kiadvány, önkéntes adományokból tartja fenn magát. A szerkesztők, szerzők honoráriumban nem részesülnek, a jövőre vonatkozóan sem ígérhetünk, köszöneten kívül, más elismerést.

KERESSÉK, OLVASSÁK, TÁMOGASSÁK A SZÖVÉTNEKET!

Köszönjük a nagylelkű támogatást
kedves olvasóinknak:

- BUDAI TIBOR (San Francisco, A.E.Á.);
- Dr. WIESER GYÖRGYI (Németország);
- RETEZÁR JÓZSEF (Sinter Stop Kft.);
- GÖRGICZE ISTVÁN (Rosima Prod Kft.);
- Dr. PÁLFI SÁNDOR (Pécska);
- LANTOS ELZA (Kanada);
- TÁCSI ERIKA (Temesvár);
- Dr. FERENC ERNŐNÉ (Nagylak);

valamint:

- ALDEA ÉVA;
- BOGDÁN ILONA;
- BORZÁK IRÉN;
- CZEGLÉDI JÓZSEF;
- HÖNIGESZ ERZSÉBET;
- MOLNÁR MAGDA;
- KÁRPÁTI BORBÁLA;
- SAJTI ÉVA.

Szövétnek

Aradi Kulturális Szemle
XVIII. évfolyam, 1. (98.) szám

Kiadja:
az Alma Mater Alapítvány, Arad

Postacím:
310085 Arad,
Str. Calvin nr. 22
Tel: 0257-280437

E-mail:
janos.ujj@gmail.com

ISSN 1454 282 X

Szerkesztette:
Ujj János

Lapadminisztráció és terjesztés:
Juhász Béla

Rovatszerkesztők:
Baracsi Levente Zoltán (Hitélet),
László Lajos (Ifjúság), Lészay Béla
(Keresztrejtvény), Matekovits Mihály
(Oktatás), Puskel Péter (Memoár),
M. Ságghi Annamária (Művészet,
irodalom), Siska-Szabó Zoltán (Turisztika),
Ujj János (Helytörténet)

Korrektúra:
Lészay Béla

Tördelés, technikai szerkesztés:
Rudolf Ágnes

Rovatcím-grafikák:
M. Ságghi Annamária

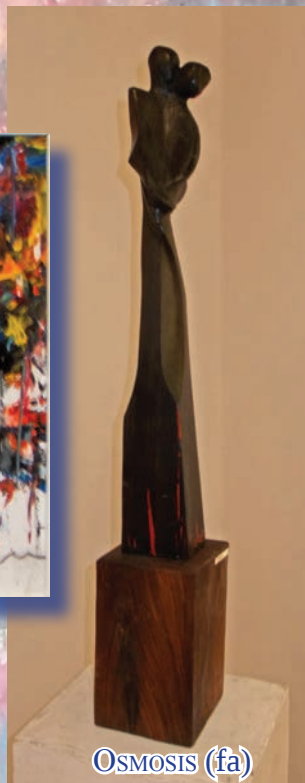
Címlapon:
Takács Mihály: *Madár (fa)*

A **terjesztésben** együttműködnek:
Vajda Noémi, Csanádi János, Erdélyi
Ildikó, Piroska István, Benczik Sándor,
Vágási Márta, Szász Eszter

Olvasóink a *Szövétnek*et megtalálják a Tulipán és a Jelen könyvesboltban, valamint egyházainknál.

Nyomdai munkák: Trinom Kft.

ISTEN ÉLTESSEN, MISI!

Kiss Judit Ágnes: SZÓ*

Hazádból, hogyha még bírod,
Ne menj el, ó, magyar.
Hogy menekülj, lesz mindig ok,
És mindig, hogy maradj.
Itt áldozat, s vajon mi ott?
Bevándorló lehetsz,
Nem tudhatod, végül melyik
A súlyosabb kereszt.
Ez a föld régóta ugar,
Terméketlen, sivár,
De van még, ki zenét szerez,
És színházat csinál,
Szeret és harcol semmiért,
Mert másként nem tehet.
Hogy itt vagy, erőt ad nekik,
S ők itt vannak veled.
Lehet, hogy nem jön jobb soha,
Ki itt él, mélyrepül.
Megúszhatják a vétkesek,
S te bűnhődsz vétlenül.
Míg annyi jóval tele
A másik serpenyő,
Ha baj van, ki ne mentené,
Ami még menthető?
De itt van szükség rád nagyon,
Sötétben lenni fény,
Hogy fölemeld, ki megrogyott,
És bátorítsd, ki fél.

Maradj, mert meg kell védeni,
Kinek nincs is hova,
Legyen szegény, hajléktalan,
Zsidó, meleg, roma,
Vagy bárki más, aki alól
Kihúzták a talajt.
Légy fül, ha semmit nem tehetsz,
Ki hallja még a jajt.
Ez frontvonal, ez harcmező,
S még így is otthonod,
Rád simul minden rég bejárt
Tered, kamaszkorod.
Taposhatnak röhögve mind
Az összes elveden,
De szétolvadnak a szavak
Az anyanyelveden.
Ne hidd, hogy semmi eszközöd,
Fegyver vagy te magad,
Mind különleges ügynök az,
Ki mégis itt marad.
Maradj, tövisnek bőr alatt,
Ha bírod még, magyar,
Légy viszkető seb, mit kéz
Álmában is vakar.
Itt áldás is, másutt csak egy
Bevándorló lehetsz.
Ki mondja meg, végül melyik
A súlyosabb kereszt.

*Elhangzott a budapesti Katona József Színház Illaberek c.
előadásán